

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI
Õpetuskomitee väljaanne

ILMUB KAKS KORDA KUUS ÜHES KUULISAGA.

Nr 8/9.

Laupäeval, 2. aprillil 1921.

III. aastakäik.

Sisu.

1. N. Reek: Mõnda määrustiku waimust.
2. O. Sternbeck: Jalawäe tuli.
3. N. Reek ja R. Kent: Sõduri kaswatus.
4. H. Brede: Suwitaw metood batarei asupaiga ülesleidmiseks.
5. Rasumow: I Parandusnurf ja selle leidmine.

II „Nurkmöödu aste“ ja selle leidmine Wene suurüksiwäe ohwitseride kooli wiisi järele.

III Saksa wäljasuurüksiwäe lauguse- (distant) torud.

6. Wabadus, riik ja rahwaste liit.
7. Wäljamaa sõjawäed: I Rukogude Wenemaa.
II Prantsusmaa.

Mõnda määrustiku waimust.

N. Reek.

Ei ole piire ostuse täienemisel; kui palju me iga-neski teotseksime sõduriga, iialgi ei saawuta me, et ideaalselt täidetaks riwimäärustikus nõutawad harjutused: seisaf, pöörded, püüsimõtted, samm, jookš j.n.e. ning lõpuks kõigele rajatud ja määrustikus ettenähtud forrad ning nende teisenbid, mis lahing-olukorra lõpmata mitmekesisusele wastaksid. Siil järgneb, et wõime ainult teatud määrani täita määrustiku nõudeid, aru-
falk jaotades aega ja fergendades õppust heade metoo-
dide käsitamisega.

Ei ole lihtne asi läbiwõtta sõduriga määrustik; peale kindla tekstiteadmise nõutakse juhatajalt veel mõnesuguseid analüüsi wõimeid, vähemalt peaasjas, niuelt, sõduriga läbiwõetawa iga harjutuse eesmärgi selges äramääramises. On tähelepanemiswäärt, et mida arenematum on juhataja sõjakoolis, seda lihtsam näib

Pühade tõttu wiibib märtsikuu

„Sõduri Lisa“

ilmumine kuni 15. aprillini s. a.

temale riwidõppus, ja selle õppuse kool, märgitud riwi määrustikuga, esineb temale ühejulguselt tähtjate paragraafide reana, mida ollakse kohustud pähe õppima numברי järjekorras, wähe hoolides nende wastastikusest ühendusest ja tähendusest. Andke, näituseks, selle õppuse juhatamine alam-ohwitseri hoolde, keda peetakse määrustiku asjatundjaks — ja te filmate wäga huwitawa nähtuse. Pedantlikult wõtab ta läbi paragraaf paragraafi järele, ning, kohates äffi mingisuguse, meie oludes täiesti kätteasaamatuma, kunsti peenuse (ideaalne joondumine käigul, täielik kára puundumine püüsimõtte juures), ilmutab ta tingimata walmisolekut istuda kannatlikult selle harjutuse juures niikaua, kuni meelde-tuletate talle, et määrustik fjaldaab 143 ja wõib olla rohkemgi roodu õppusele eelduwat paragraafi, mida tingimata teatud tähtajaks läbiwõtta tuleb. Siis järgneb kärstus, aruta sõõst ühelt asjalt teisele, mille juures üldse mõeldaw ei ole wähegi põhjalik roodu ettevalmistus.

Wuidugi, niijugune näitus esitab äärmust: täitsa harimatuid juhatajaid meie wäes pole; kuid siiski wõib märgata wägedes analüüsi puudust riwi nõuete juhtes, ja seepärast arwan fajulitu olewat selles asjas mõnda arwamiist awaldada.

* * *

Määrustiku wäiksete nõuete täitmisel tahetakse wõtta siht harjutuste ideaalse puhtuse poole, milleni ostus tunagi pole tõusnud ja ei wõigi tõusta. See siht annab palju põhjuseid, mitte ainult headeks, waid ka mitmesuguseiks teisteks andumusteks, mis tähelepanemata takistawad riwidõppust. Oli juba tähendud, et katsed,

iga määrustiku paragraafi täitmist viia ideaalsujeni, meie jaoks väga kahjulik utopia on; kuid kas järgneb sellest, et määrustik tuleb pealiskaudselt läbi võtta, et ainult sel tingimisel on võimalik teda läbi minna teatud aja festes? Vastupidi, määrustiku mõttest võib näha, et on põhiharjutused, mis nõuavad võimalikult suuremat puhust, ja on teisejärgulised, digemini velda, ühekülgsed, millele anduda üleliigselt on kahjulik aja kaotamise mõttes; lõpuks, silmas pidades, et määrustiku ei saa alataja muuta, et ta seepärast weidi maha jääb teadusest, peame mõistma eraldada neid harjutusi, mille tähtsus asja kohta äratgab, et, teotledes nende harjutuste juures, neid mingil tingimisel mitte esiplaanile nihutada.

Kuid kas võib jaotada määrustiku nõudeid peamis- teks ja teisejärgulisteks? Kas ei ole see määrustiku huffandistmine, tahtmine teda mitte-pedantlikult täita. Vastupidi, see on meie tööde käsitlemine aru- saamisega: määrustik nõuab kõige hoolikamat analüüsi, ilma milleta me kunagi ei jõuame, nagu vaja, määrus- tiku waimusse ja, täites seda täiesti ükskõikset punktide kaupa, talume alataja kõrvalde sama määrustiku poolt üles seatud eesmärgist. Peeter Suur keelas: „Не держаться устава, яко слепой — стѣны.“

Riwi töö analüüs seisab peaaegselt selles, et õpe- taja võiks alati selgesti wastata küsimust: milline täht- sus on sõduriga läbi võetaval harjutusel oskuse kohta.

Endale alataja niijuguseid küsimusi asetades, selgub talle, et riwil on tehnilised alused, millela ükski riwi wormimüütus ei teostu, et neis aluses peab sõdur võimalikult enam väljaharjutud olema, ehk muudu, edaspidiseis enam keerulisemais harjutusis, esib ta ala- taja, nagu muusikamees, kes noota tundmata tahaks juurt heliteost etteanda. Ühtlasi näeb ta, et on harju- tusi, millel pole ollulisi tähtsusi riwikunsti kohta, kuid mis tarvilikud mõnes muus suhtes; lõpuks on ka niijuguseid, mida tuleb läbi võtta vaid seepärast, et nad weel väljaharjutamata määrustikust. Ainult niijugused kaalumised võivad digele töötaja jaotamisele kaasa aidata, mis on tähtsam küsimus meie tingimistes.

Toome mõne näituse:

1) Määrustiku lähem eesmärk on — sissejuurdada lahingus tarvitavad riwistused; kuid pole võimalik ühtegi määrustikus antud korda teostada, kui sõdurid ei ole väijaõpetud, näituseks, puhta pöörde tegemiseks käigu peal; seepärast tuleb seda pöörde võtta põhi- harjutusena, teda püsivalt õppida, kuni teda reflektiiv- jelt täidetakse.

Samagi võib velda riwistusest kahte ritta, kaar- käigust, ridanemisest, ahelriwi peamisest mehhanismist j.n.e., üldse kõigist liikumistest, mis alalõpmata korduvad ühel ja samal kujul, ning milles vähemgi ette tulew sega- dus lõhub väeosa kokkuliitumise ja teeb tema võime- tuse mitte ainult riwi wormide ümberriivistamiseks, vaid koguni nende moodustamiseks.

2) Võimata saavutada kiiret aga rahulikku pauku, weel vähem tule distipliini, kui sõdur tunneb vähe- matki harjumatuist oma püsijä tarvitamisel, seepärast tuleb tunnistada põhiharjutuseks kõil lastewalmis- võt- misse puuduvad püsivõtted.

3) Võib täiesti kindlasti saavutada määrustikus antud korrad ilma ülipuhata joondumisteta ja kätata püsijä võtete juures, imewäärjelt puhta püsijä hoid- miseta „tervitus“ ehk „õlal,“ marsija, mille kunst- likult jalga tõsta tuleb j.n.e. — üldse ilma kõigeta, mis kuulub teistliiki oskusse, millel midagi ühist pole w a e n l a s e w ö i t m i s e o s k u s e g a. Kõigil neil harjutusil on ühekülgne tähendus: nad on tähtjad ainult wäli- mufe mõttes, ja meie tingimistes, milles iga minut kallis, ei peaks nende õpetamisele isearanis mitte anduma.

Üldse on palju wäikseid ja väheste tähtsusega harju- tusi, mille juures ei tuleks kaua peatada. Nüüd kõige

selle juures saavutada efektilist täitmist võib taga- järjena anda suuri wähelejämissi tähtsama juures, kõnelemata juba suurest haiglikkusest, ilmutuwast pingu- tud õppusel nekrutitega.

Waatamata selle analüüsi kogu lihtsuse peale, peab omama mitte ainult mõistuse, vaid ka kogemuse, et wastata tuhat wäikest, õppusel ette tulewat küsimust. See asi on niidõrd elaw, et mingifugused juhatuskirjad ei suuda neid raamidesse suruda. Peale selle peab õpe- taja omama sõjalis-kõlblisi omadusi, see tähendab, armastusega ja andumusega asja juures olema, ehk muudu hakkab ta otstima odawaid kordaminekuid, pea- tades neil harjutusil, mis ülemusele enam silmatorkawad, hoolimata sellest, et nii kannatab üldine wäljaõpp. Niijuguseil tingimusil peetakse riwidõppust väga lihtsaks: nekrutitega võib riwimäärustiku pealiskaudselt läbi- võtta, rõhutades ainult neid harjutusi, mida harjund kombe järele ülem waatusel nõuab; ent mis puutub kauem teenind sõdureisise, siis võib neid wäljaõpetetaks pidada ja teotseada nendega selle kallal, mida oma korda ülemus ehk küsida võib: talwel — püsivõtted, mille proowimine on harjumiseks jaand inspektori üle- waatusel; kewadel — rooduõppused, mis esinewad laagrites. Niijuguse seisukorra tagajärjed awalbudaw järgmises: rood, mis talwel määratuma aja kulutanud ainult püsivõteteks, osutub rooduõppuseks täiesti ettevalmistamatuna, ja kui temal siis kõige suuremate raskustega korda läheb ettevalmistuda ülewaatusel, on ta ifkagi õpetamata, nii velda, hädaga kokku õmmeldud. Selles selgusele jõuda on kerge: ülem tarwitseb ainult esineda oma kawaga, ja ta näeb, et rood on ette- valmistatud ainult teatavaks riwistuseks ja nõrk teis- tes, näituseks: üleminekus riwisse „rühmadena“ teise wiiru pealt hargrivist ehk riwinemiseks neljanda rühma järele j.n.e.

Kuid neilgi ümberriwistusel antakse harilikud koman- dod, aga riwinehed, kellele pole sissejuurdunud riwi alused, kes pole õpetud nende komandode reflektiivjeks täitmi- seks, esiwad tingimata ja sünnitawad riwis korratust.

Subame endale arwamise, ei mitmeid wäljõppuste puuduseid tuleb osfida nimelt seijugusest riwimäärustiku õpetamisest, sest kogemused ja waatused toowad jär- gmisele osfujele: riwi tehnilisi aluseid omandand roodule on kerge sissejuurdada mitte ainult määrustikus antud korrad, vaid ifegi nende kõige wotamatud teijendid, i. o. kahtlusmäärustiku korrad, (utilitaor, прикладной,) kuid roodus, kes end ettevalmistas ülewaatusel, ja ei omandand neid aluseid, juhjub alati segadus mitte ainult taktilisel, vaid ka lihtjal rooduõppusel, kui üle- mal tahtmine tuleb roodu oma määrustiku seisukohalt proowida.

Kõil ülalmainitud puutub abinõudesse, millega saavutada lähemat eesmärki, nimelt kindlat määrus- tikus antud kordade omandamist; kuid meie töö analüüs ei wõi jellel peatuda: õpetaja pidagu alati silmas üldist eesmärki, et mitte anduda eriülelände teostamisele tähtsama ülesande kahjuks. See üldine eesmärk sei- sab sõduri igakülgses ettevalmistuses lahingus.

Selle wäga mitmeleüle ülesande lähem analü- seerimine näitab tema nelja põhielementi, mis suurel määral teineteisest olenewad ja mõnikord nähtawasti wastupidiste huwidega kokkupõrkawad, mille koostõlas- tamine on võimalik ainult siis, kui sõjaline wäljaõpetus alalise tähepanuga ja teadmisega asja juures on.

Nimetame need elementid: 1) sõduri keheline terwis, 2) kõlbline arenemine sõjalises mõttes, 3) mõistuslik arenemine asja arutaks käsitlemiseks, 4) asja tehniline külg ehk harjumine sõjaasjanduse alaliste wõtetega.

On kergesti mõistetaw, et sõjaline oskus on kokku- pandud kahesti wiimastest elementidest, i. t. harjumisest ja mõistuslikust arenemisest — terwis ja kõlblus on ainult materiaalsed temale, kuna aga oskus haige ja mitte-

ustawa inimese kates väärtusetä, — siis saab selget, et ainult kõike nimetud elementide hea seifuford tagab täielikku fordaminekut meie tööle. Saiglane inimene jääb maha rannakul, ei suuda postil seista ja arvatavale kõlbmatute hulka; mitteustaw hoiab kõrvale oma kohuste täitmist nii rahu, kui ka sõja ajal, aga halvemal juhtumisel tarvitab oma oskust kurjasti; arenematu harjutab rumalalt sõjariista nii rahu, kui ka sõja ajal; harjumatu tegutseb küll targasti, kuid osarufeta.

Meile tuntud väljamaa autorite uurimised sõduri õpetamise küsimustes ja isiklike tähelepanekud toovad otsusele, et peamine puudus sõjalise õpetuse alal seisab ühekülgises ühe mainitud elemendi eelistamises teiste elementide kahjuks. Juhtub ka, et niisugune ühekülgne andumine asjale täielisest otjekohesusest tuleb, tahtmisest asjale kasu tuua; kuid mõnikord on selle alus palju kahtlase. Ettejuhtumisel on see lihtsate arusaamatule rajatud; teisel — ülema nõrkuste teadlikule ära kasutamisele. Viimase kalburuse näituseks võiks olla ülaltoodud halb väljõpetus.

Anneme veel mõned näitused lihtsasti arusaamatustest.

1) Mõned õpetajad on liig palju kaafastunud sõduri termitõlkest seifuforra, mis läbi kaotab väljõpp; hoitudvad asjale väga tarvilikest, kuid tarbetavast (peaasjalikult gümnaastilistest) harjutustest, milleni alati võib jõuda aegamööda, kui ainult arukalt õpetada, seejuures sõduri termit mitte kaalu peale pannes, vaid koguni kaajaaidates tema arenemisele. Seejuures unustatakse hoopis, et sõdur, kes harjund tarbetavate harjutustega, s. o. kes omi käsi ega jalgu ei murra neil õppustel, on tagatud ka sõjas taistuste võtmisel samast õnnestusest; see on ülitähtis nõue sõjakunstis — Suworovi oli see alati epiplaanil ja tõi juur kasu kõige tarbetavamail tormijooksudel.

2) Teised, kaafastunud väljõppest, eriti nekrutitega teotsemisel, koormavad sõduri ülejõuliste nõuetega, suurendades teenistuseks kõlbmatute protenti.

3) Kolmandad, kaafastunud inimese mõistuslikust arengust, ei saa aru sellest, et arenemine kunstis annab ainult arusaamise täitmist, kuid ei anna meisterlikkust, mida ainult harjumisega omandakse.

4) Lõpuks, neljandad näevad kogu jõudu ainult oskuses, kuna aga tegelikult oskus on tähtis ainult ustawais kates: wastane võidetav peaaugjalikult vägede püüvusega, nende kõlblike arengu tagajärjega, „lõõgiga südamest“, nagu ütles kindral Dragomirov; kuid oskus — kunst — annab õige juuna sellele jõule, ehk nii võlida, kõige kasulikumad viisid lõõgi andmiseks.

Järelikult, õpetades sõdurit, tuleb väga hoolitseda tema kõlblike kasvatuse eest, mille tagajärjeks hea sõjaväelastõud, kes valmis taitsma oma au ja teineteist wastastiku abistama j.n.e. Oskus väeaja käes, milles igasõ sõdurisõ imbunud head sõjalised põhimõtted, kus sõduri termit ei ole õhwraks toodud väljõpetusele — see on ideaal, mille poole on püüdnud kõik kuuljad väejuhhid.

Püüdku selle poole ka meie sõjaline väljõpetus.

Jalawäe tuli.

Waatepunktid ja väljõpetused jalawäe lahinguettevõlmistuse kohta.

O. Sternbeck.

1.

Wõib olla, et meie wabadussõjas uusi, ennetundmata mõtteid ja lahingupidamise viisid on loodud, paljud tõendavad seda kindlasti. Nende ribade kirjutaja ei usu selle sisse mitte; siiski võib selle küsimuse rahuli-

kult lahtiselt jätta, kui omapärase ülistajad oma mõtteid peale üleüldiste lausete ja põhjalikumate uurimistega tõendada kasuvad. On aga üks lahingutegevuse haru, kus meil tõesti mitte ainult midagi uut loodud ei ole, vaid kus isegi paljumanatud Wene juhatuskirjade nõuandeid kas hoopis ära unustati ehk teadlikult täitmata jäeti.

See tegewusharu on tuleandmine ja tulejuhatamine, üleüldisemalt tuletehnika jalawäes. See ei käi mitte ainult lastur-õfades, vaid samal määral ka kuulipildujate ja fergete automaatlasteriistade tule kohta.

Kui suurtükiväelased mõnest jalawäe juhust anekdoote jutustada teavad, kuidas see neilt nõudnud: „laste ometigi kuhugile poole“, siis ei ole lugu jalawäe enese tulega ka just palju parem olnud.

Niisugune roodu- ehk rüümaüle, kuulipildujate rüüma juht jne. võib küll südame peale pannes ütelda, et ta oma tegewuse ajal kõik abinõud tarvitusele on võtnud korralikuks tulejuhatamiseks, et ta sihingu on määranud, sihtpunkti juhatanud, tule korrigerinud, juba õigel ajal avanud ja lõpetanud, koondanud, jaganud jne. Veel enam, kas on paljudel enne tulewamist ja tuleandmise ajal küsimus tekinud, mida tulega kätte saada?

Wäewalt küll leidub palju, kes seda teinud oleks. Aga ometigi on need lahingutule juhatamise algmõistet ammugi ajast kindla kogu omandanud kõigi sõjavägede määrustikud, muu seas ka paljusumatud Wene omas, mis kaugelki kõige halvem ei ole teiste seas.

Selle eest võiks wastupidisest, s. o. tule juhatuse puudumisest, näitugi tuua iga jammu pealt. Olen oma filmaga näinud ja kõrwaga kuulnud, kuidas rooduülema tahest kuulipildujast tule awas umbes 2500× kaugusel külamajade mahel edasi tagasi liikuwate üksikute meeste pihta (seal oli üksik väljõppkõud sees), ja terve tuleawamise käst ainult soolastest lausetest: „anna t... ditele!“ koos seisis. See rooduülema oli muu seas üks parematest õhwriferidest. Wõidakse võlida, see on üks juhus, mis midagi ei tõenda. Aga lugege neid lahingukirjeldusi ja lahingumälestusi, mis wabadussõja jookul ja sõja järel lahinguteist õfawõtjad (mitte kirjasaatjad) awaldanud on. On kirjeldaja suurtükiväelane, ei unusta ta pea kunagi ära muu seas ka tulejuhatust kirjeldamast, jalawäe lahingukirjeldustes ei leidu seda aga kunagi. Ehk kui leidub, siis niisugusel kujul, et igakõ õigusepärast niisuguse kirjelduse wastu protesteerima peaks, kui jalawäe haaramise wastu. Mis võib näituseks ütelda niisuguse kõõise lahingukirjelduse kohta, mis nimule mõni aeg tagasi kusagil ajalehes filma punktus ja kus tule juhatamine umbes järgmine oli: „Laske kiiremini, veel kiiremini, nii kiirelt, kui aga jõuab, madalamalt, hästi madalamalt!“ Jalawäe lasturid ja juhid peafid niisuguse kirjelduse wastu protesteerima, nii absurdne on ta. Et seda aga veel jündinud ei ole, siis peab oletama, et niisugust „juhatamist“ täiesti loomulikult peetakse.

Tagajärgi teame. Närimiselt juur padrunite kulu, mida tule tagajärjed tihti fugugi üles ei kaalunud.

See ei ole mitte mahategemiseks võlida. Meie tegime seda, mis meie võisime, meie sõdisime selle pärandusega, mis meie wenelastelt oleme jaanud. See pärandus ei olnud aga mitte wenelaste „teooria“, määrustitud ja juhatuse, vaid see oli te gel ik fooritus, mida ilma sõja lõpupool meie sõdurile ja juhile andis. Raewifutes istumine lähedatel kaugustel ilma suuremate aktiivsete etteõteteteta kummagilt poolt, tagawaraoõfades võimata kiirelt ja halvasti wõjõpetatud sõdur, väljõppinud ja wilunud kaadri täielik puudumine, kõik see lõi tingimised, kus juhi nõrk teoreetilise bagaõ fergesti ära arusus ja tegelikka wilumisi ka palju juurde ei võidetud. Ja aegamööda tekkis arwamine, et sõjas lugu üleüldse teist ei ole, et lasteteooria ja lasteõppus,

isegi ükfilasturi hea ja osav sihtimine küll head asjad võivad olla rahuaegsel laskeplatstil, et nendega aga lahinguväljal midagi peale hakata ei ole. Suhtidel ulatas see arvamine juhtimise võimaluse eitamiseni; ükfil lastur ja kuulipildur läks niikaugele, et ta üleüldise korraliku sihtimise ja lastmise ja sõjariista korrasolemise tarvidust eitama hakkas. Leidus näituseks kuulipildurisi, kes tõhise näoga seletasid, lahingus olla päris hea, kui Maximi töstemehanismi kruvi hästi logiseb, seda paremini paisata kuulipildurja oma tule latala.

See ei olnud mitte ainult Vene sõjaväes nii. Positioonijõja iseäraldused ja täienduste ülepeataela väljõpetamine mõjuvad igalpool ühtewiisi. Ludentorff oma mälestustes taebab, et teataval ajajärgul wäed käsigranaadi warjus püssi hoopis ära unustama kipusid. Oli katseid Vääne wäerinnal lähedal wõitlusel haawlipüssi ja pödrakuulsiid tarwitusele wõtta. Muudugi ei sündinud see sellepärast, et haawlipüss kuulipüssist üle oleks olnud, waid sellepärast, et kiirelt loodud sõjawäed kuulipüssiga tarwilisel määral ei osanud ümber käia.

Sakslased nägid selle puuduse peagi ära ja wõtsid otsekohe mõjuvad abinõud tarwitusele, et ka sõjaaegsetes meeskondades lasturasjandust jälle kõrgele järjele tõsta. Wenelased sellega walmis ei saanud, lastetehnika ja lasteasjandus üleüldise langesid äärmiselt madalale.

Sel nähtusel olid ka oma, nii ütelda, ajaloolised juured. Oli ju käesolewa aastasaja algupoolel Wene maal terve leer lasteteoreetikuid, kes arvude najal näidata püüdsid, et lahingus lastur üleüldise kunagi ei sihi, et lahingus inimene enesewalitsemise niikaugele kaotab, et ei sihingust ega kirbust enam mingisugust taju ei ole, waid igakits nii lasab, nagu püssi mõnusem käes on pidada, ja et sellelabi lahingus püsside tõusnurk kestmiselt alati üks ja seesama olla. Oli isegi katsete ja wäljaarwamiste teel see kestmine nurk kindlaks tehtud, see oli umbes 4° (praegusel püssil sih. 27 tõusnurk). Selle teooria järele oli siis ükskõik kus märk oli ja kui täpisealt märgini kaugus oli määratud, kuulid pidid ikka oma kestmist „lahingutrajektoriumi“ mööda jooksuma, ainult juhuslikel kõrwalejooksub sellest trajektoriumist pidid märksid igasugustel kaugustel ka omajagu riiwama.

Arusaadaw, et seal, kus juba waremalt niisugused waated lahingutule peale laialist pinda leida wõisid, positioonijõja tingimistes ja halbade koosseisude juures lasteasjanduse ja lahingutule tehnika edendamisest juttugi ei wõinud olla.

Selle pärandusega ja veel enamgi äraunustatud teooriaga ajutine meie waenuväljale ja ei loonud ka midagi juurde. Et meie siiski wastastest alati hilgawalt jagu saime ja pealegi peaaegjalikult tule abil, siis oli selle põhjuseks meie wastaste äärmiselt nõrk moraalne seisutord ja nende tule veel wäiksem mõjuvus.

Edaspidi meie aga niisuguse asjade seisutorra peale lootma ei wõi jääda. Kui meie isegi punawäe uusi määrustikke läbi lehitseme, leiame, et ka sealgi ei magata, et ka seal juba paljugi sellest wähemalt paberil matsma on pandud, millest paremad sõjateaduse teoreetikud enne ilma sõda kõnelesid, ja mida ilma sõja praktika tõendas. Kuivõrd seda tegelikult läbi wiia suudetakse, on teine asi. Meie peame aga sellega rehkendama, et sõjaasjanduse kallal igalpool tõhisi tööd tehakse, ja ei tohi ajast mitte maha jääda. Veel enam, meie peame katsuma teistest ette jõuda, sest meie suudame oma piirid kaitseda ainult üleolewa osawusega ja tehnikaga, mitte aga tullewuidawa elawa jõu ülekaaluga ja kohutawa padrunikuluga.

2.

Rõige pealt tuleb täielikult maha mätta see waade, et jalawägi lahingus neid oskusi ja wilumusi, mis tarhuaegsel õppusel omandanud, tarwitada ei saa, et lahingus ikka kõik „teifiti“ läheb, et õpeplatstil mees küll kas wõi linnu lennust kuuliga ära wõib tabada, lahingus ta ikkagi nii lasab, kuidas püssi mõnusem on hoida, wõi kuulipildurja logitemises ja kuulide laialipaistkamises oma ainat peastmist nägema hakkab. Niisamuti tuleb maha mätta see waade, et lahingutingimistes wõimata on jalawäe püssi- ja kuulipildurjatuld korralikult juhtida ja selleks umbes niisamuguseid wõtteid tarwitada, nagu suurtükitule juhtimise juures.

Niisugused waated on oma siisu poolest otse haawawad jalawäele. Keegi ei kahtle selle juures, et ratsamees, suurtükiväelane ehk tehnilised osad sõjas sedasama tegema peawad, mis nad rahujal õppinud. Keegi ei kahtle selle juures, et ratsamees suurtükitel käima, mdgaga raiuma, hobust juhatama peab, et suurtüki sihtur ka tule all oma suurtüki laitmatalt sihti peab panema ja suurtükivaatleja niisamuti ka kõige raskemateski tingimistes oma batarei kuulide lõhkemise teiste hulgast üles leidma ja oma batarei tuld korrigeerima peab, et lendur niisamuti tule all tihti täpiseid mõdime ja üleswõttetõhisi peab tegema jne. Tuleb aga jutt jalawäe tules, siis muigatakse tihti isegi tawase kirbu wõtmise nõude juures. Dige sihingu ja sihtpunkti määramist, tule jaotamist ja koondamist ning teisi tulejuhatamise wõtteid ei taheta aga üleüldse tunnustada.

Ilmasõja esimese poole praktika näitas, et sel waatel mingisugust alust ei ole. Iseäranis sakslased näitasid oma ihhi iseäranis tabawa tulega, millega nad wahest arwulise mitmekordsest üleolewat waenlast kergelt kinni pidasid, et tõepoolest ikka niisugust jõudu ei ole, mis lahinguväljal jalawäe sõdurit ja õhwitteri summits neid oskusi ja wilumusi tuleandmises ära unustama, mis nad rahujal omandanud ja mis neile luusse ning weresse on läinud. Sedasama tõendasid ka paremini wäljõpetatud Vene osad sõja algul, kui neis hea kaadri näol veel tugew selgroog olemas oli. Alles pärastpoole, kui see selgroog mõitmata ümberkäimise ja ärajaotuse läbi oli häwitatud, muutus pilt, ja jalawäe lahingutuli lähenes ikka enam sellele ilma sihtimata ja ilma juhatamata „instinktitulele“, millest ülemaalpool jutt oli.

Mis on siis selleks waja, et jalawäe püssi, kuulipildurjate ja kergele automaatlasteriistade tuli walitsewaks ja osawa juhi sõnakuulelikuks tööriistaks jääks, et lahingus mitte waja ei oleks ainult töötawate inimeste ja wäljaloobitawa metalli massi peale lootma jääda, waid pealootust surmawa metalliwihma õigesse kohta juhtimise peale wõiks panna?

Selleks peab sõjawägede ettevalmistuses terwet rida tingimisi täitma, mida järgmistes liidides wõib tofku wõtta:

- 1) Kõrge moraalne ettevalmistus, sõduri lastwatus ennatfalgawale ja külmawerelisele lahingutegewusele.
- 2) Sõduri tehniline ettevalmistus, tabawa lahingutele andmise seadmine lasteõpetuse eesmärgiks.
- 3) Niisuguste juhatamiswiiside ja wõtete loomine ning kätteõpetamine, mis juhatamist lihtsustasid, hõlbustasid ja teda kõige raskemates tingimistes läbiwiidawaks teesid.

Järgnewates peatükides katsume nende ettevalmistus-elementide siisu üleüldistes joontes lähemalt selgitada. Pärastpoole wõib nii ülesseatud põhimõtete tegelikult elluwõimise wõimalust eriküsimuste arutuse alla wõtmise najal tõendada ja põhjendada.

3.

Moraalset ettevalmistust ei saa sõdur mitte ainult väeosa ja ei ole see ettevalmistus kaugeltki mitte ainult ilusate seletuste kuulamine ehk teatud waadete omandamine, ka ei kuulu siia liiki mitte ainult waimline ettevalmistus. Kõige fanaatilisem kommunist wõib muu usuhullustaja wõib oma aadete eest lahinguwäljale minnes siiski wabest õige halb sõjamees olla ja oma elu asjata ohwerdada, ilma waenlasele raasugi kahju tegemata.

Sõduri kaswatuselt wäeteenistuse ajal on juba teisel *) pikemalt arutatud, siin ei ole ruumi ega tarwidust seda veel fõrd tegema hakata. Kuid peab otsekohestähendama, et praeguste lühikeste teenistusaegade juures, mida mõnelt poolt veel lühemaks katjutakse karpida, ei ole mingisugust wõimalust nekrutis kõiti neid omadusi, mida praeguse aja lahing sõdurilt nõuab, täiuseni wälja arendada, kui selleks juba kodu, kool ja ühiskond ära ei ole teinud tarwilise eeltöö.

Sellega on harilikult kõit nõus ja seda propageerima hakata, näib lahtise ufte murdmine olewat. Kuid asi on selles, et nõus ollakse harilikult üleüldise mõistega, kui aga selle tegeliku elluwõimise jutt tuleb, lähewad waated hoopis lahku. Üks arwab seda kätte saada piiblitloo ja katekismusega, teine ajaloo õpetamisega isamaalises waimus, kolmas isamaalise tunde jutlustamisega; paljud jälle näewad küsimuse lahendamist selles, et kool ja ühiskond õia kasarmus tehtawast tööist oma peale peatfid wõtma, et koolides sõjawäelised harjutused siise seataks ja koolipoistega püssi- ja kuulipildujaharjutusi peetaks kuni märgilaskmiseni. Pea kõigis neis soowitustes lüüakse märgist mööda: fõrd antakse asjale liig puudulik siisu, fõrd jälle tungitakse täiesti wõerasse waldtõnda. Ei ole kasu paljast isamaalise waimu õpetamisest, ei ole ka mingit kasu neist puht-sõjawäelistest harjutustest ja sõjariistadega ümberkäimise õpetustest, mida kool põtkuda suudab. Sgamees tehku itka oma tööd.

Andku kodu ja kool meie kasarmusse ja õpeplatfil igakülgselt, niihästi waimliselt kui ka kehaliselt, wälja arenenud mehi, fiirelt mõtlewaid, leidlikke, tööd tegema ja kõige lihtsamate abinõudega keerukimategi tööde juures läbi saama harjunud, wastupidawaid, tugewaid, julgeid ja hädaohule filma waatama õppinud mehi. Soogu ühiskond niisugused tingimised, et igamees lapselt saadit harjuts nägema oma riigis, oma ajutustes, oma õiguses ja oma seadustes niisugust wara, mille kaotamine elu ja arenemise wõimatuks teeks, ja mille kaitsmine seda wäärt on, et ta eest elu ohwerdada. Neile meestele on hõlbus terwet sõjalist kaswatus ja sõjatehnilist ettevalmistust kõige lühema aja jooksul anda. Kui meie aga saame mehed, kelle keha paindumata ja lõtv, kes lihtjat harjutust wõimlemisriistal kui kaelamurdwat kardawad, kes hädaohule kunagi filma waatama ei ole harjunud, kel ei käiguks ega jooksuks wäljapidawust ei wõitu, kui meie ka kohusetunnet ja forra alla paenutamist kõige pisematest algmõistetest peale õpetama peame hakkama, ei jõua meie lühikeste teenistuseajaga lahinguettevalmistamiseks midagi ära teha. Sfeigi siis mitte, kui nad kas wõid kõigist maailma püssidest ja kuulipildujatest märki lastma ja taktis marsšima õppinud.

Wõimlemine, töõsawus, wäljapidawuse töõtmine, noorte julgeteks ja leidlikkudeks kaswatamine, isamaalise tunde kaswatamine mitte ainult jutluse ja sõnaga, waid ka tegeliku tundmaandmisega, et isamaa midagi wäärt on — see on kõit, mida kool ja ühiskond

sõjalisele ettevalmistusele wõiwad abiks anda. Kõit muu wõiwad nad rahule jätta, kui need ettevalmistuse elemendid täiuseni wiaakse.

Scoutism sisaldab enesest kõige enam sõjalise ettevalmistusega kokkupuutuwaid elemente. Kui aga scout selle asemel, et igasugustes tingimistes iseiseiswalt ja „oma jalul“ tegutsema, terawalt kõite ümbritsewat tähele panema, alati aus ja fõrgemeelne olema õppida, püssi wõtteid ja sihtimist õppima hakkaks, oleks asi hoopis wilets. Sr. Uksifoo „püssitõõstus“ üffipäini oleks siis palju enam kasutoom, ta õpetab inimese wähemalt leidlikuks, õpetab wäheste abinõudega tuntuwaid tagajärgi saamutama—woorus, mida sõduril just lahingutule andmise juures wäga tihti waja on.

Ratsionaalsele alusele seatud kooli- ja kodukaswatusel ülemalkirjeldatud mõttes on aga määratu tähtsus niisuguste wõefontingentide ettevalmistuseks, kes lahingus mitte teisiti ei hakka tegutsema, kui õpe- ja lasteplatfil. Ainult füüsiliselt tugew, wäle, painduw, fõwade, närwidega, külmawereline ja julge mees hoiab ka kõige põrgulisemas lahingumüras enese üle walitsemise ja järelmõtlitu tegutsemise alal. Ja ainult niisugusest mehest on kasu praeguse aja tulelahingus ning kallaletungis praeguse aja tule all. Marulifelt, enastunustawalt ja ilma arusaamiseta edasitormawate, lahinguaõgeduses hulluksminewate meestega mõis töõtada minewikusõjas, praegu enam mitte. Sfeigi meie kaugeltki mitte hülgawalt juhitud tuli pani Marwa taga kofainihullustuses tormafalt pealetulewad waenlase laened tergesti seisma; korralikult tuletehnikat juures ei oleks nad esimesse tulejoonegi wälja jõõdnud.

Ja fõrdame veel fõrd: neid närwid, seda külmawerd ja hoolimatust hädaohust, seda leidlikkust, seda wastupidawust, mida praeguse aja lahing sõdurilt nõuab, suudab anda kõige suuremal määral just kodu, kool ja ühiskond. Lühitene tegew sõjateenistus üffi juba lüua ei jaks.

4.

Teine asi on tehniline ettevalmistus, wäljaõpetamine, kuidas sõjariista lahingus tarwitada. Bean sõna „lahingus“ alla kriipsutama, sest on üks asi olümpiaadi lasteplatfil ketiga wäljamõõdetud kaugusel ja ennetuntud harjutusel rekordifilme wälja lüüa, teine asi aga filma järele määratud kaugusel, tuulise ilmaga, heleda päikse käes niisugust märki tabada, millest wähest ainult üffitud punktid näha õn. Argu arwatagu, et meie niisuguse wahetegemise juures „lahingutrajektooriumi“ kelgu peale istume ja sellega jällegi wõimatuse juurde, tabawat ja juhitatwat lahingutuld anda, wälja fõidame. Ümberpõõrdult, kogemused ja teooria näitawad, et ka nende märkide pihta ja neil tingimistel wõimalik õn tabawat tuld anda, peab ainult õskama sõjariista ja ta tule omadusi selleks õsttarbets mõiftlikult kasutada. Ja just selle õskamise kätteõpetamine õngi sõjawäelise lasteõpetuse tuum. Wõib mehe täpipealt nõõriga wäljamõõdetud 300 ja 600 meetri peale ülesseatud Belgia ehk rahwuswahelise spordimärklaua pihta lastmises nii wälja harjutada, et ta olümpiaadi esimese auhinna saab, harilikul üffiku mehe lahinguharjutusel sõjawäelise lasteplatfil wõib ta wäga tergesti „nõõrga hindamise saada“, sest et tal seal fiire järkjooksuga enne tuleawamist tingimata kaugusega ja maastikuga ühteulawa märklauga tegemist õn. Ja kui niisuguseid sõjawäes õpetamata rekordimehi 40 tükki rühma mahutada neid rühma lahinguharjutust täitma panna, märgiks korralikult maastiku järele asendatud ja ainult paiguti selgemini nähtawat lahinguforra õja mõõtmata kaugusel andes, siis wõib kindel olla, et nende lastmise tagajärjed korralikult wäljaõpetatud rühmadest tublisti taha jääwad.

*) „Sõdur“ nr. 7. N. Keel ja N. Kent: „Wäeosa ettevalmistuse algmõisted“.

omas ülespidamises paranevuteks: nad saavad tagasi wabaduse ja wõivad uuesti ühistonna liikmetena edasi elada.

Teine juhus. Kui süüteo iseloomu tõttu lootust pole, et süüdlane ennast parandab, karistatakse teda kriminaal-korras, ehk niisuguse nuhtlusega, mis süüdlasest ühistonnast lõpulistalt välja heidab, neilt õigused ära võtab.

Kriminaal-korras karistatakse mõistagi tähtsamaid kurjategijaid, teda, näituseks, röövimises, põletamises, tapmises jne. süüdistatakse.

Ühistonnast väljakehtimisega ühendub sunnitöö kuni kahekümne aastani.

Naskeid kurjategijaid karistatakse eluaegse sunnitööga.

Ta lõppude lõpuks, kõige tõsisemaid ja hädaohtlikumaid neist (näituseks riigivastaseid kurjategijaid) karistatakse surmaga kas poomise ehk mahalaskmise läbi.

Südametunnistuse seadus.

Seadust ja temas äratähendatud reeglid peavad kohustavalt tundma õppima need inimesed, kelle ülesandeks on teiste üle kohut mõista, ehk kes kutsutud teisi juhatama ja korra järele walwama.

Kõik ülejäänud kodanikud ei ole kohustud seaduse reeglid teadma; kuid nende reeglite mittetäitmise eest on kõik, ilma erandita, vastutawad.

Põhjuseks on see asjaolu, et seaduse reeglid aastasadade jooksul põlvest põlwe üle antakse, kui kõige kallim warandus, — isalt pojale, isaialt pojapoiale, isaijadelastelastelastele.

Rõnda õpivad neid reeglid tundma kõik inimesed juursonalise edasiandmise teel.

Need juursonalised jutustused lööwad läbi igast ühistonnast, igast perekonnast; nad tungivad iga isiktu inimese sisse, uuendawad tema hinge ja raiuwad tema südame raamatuse selle suure, kõigil aegil terwele inimkonnale tuntud seaduse, mida nimetatakse südametunnistuse seaduseks.

Südametunnistuse seadus on kõige kindlam, kõige tõelikum seadus.

Kui inimene kõigis oma elu ettevõtetes selle seaduse järele käib, on ta alati waba igasugusest kuritegevusest.

Hõlpsam on kirjutud seaduse järele efsida, kui südametunnistuse seaduse järele.

Ulemaltnõud põhjusel on ka see reegel maksew, et keegi ei wõi ennast wabandada seaduse mitteteadmise ga.

Inimesel ei ole tarwis kirjutud seadust, et näituseks:

- 1) oma wanemaid austada;
- 2) oma perekonna eest hoolitseda;
- 3) ausameelselt ja heatahtlikult oma peale wõetud kohuseid täita;
- 4) teistele mitte seda teha, mida ise omale ei sooviks, jne.

Kui inimene kõik neid reeglid täita ei soowi, langeb ta wastutuse alla kirjutatud seaduste põhjal, mida teawad kohtunikud; omalt poolt ei wõi ta aga nende reeglite mitteteadmise ga esineda, sest et needamad reeglid temale wäga hästi tuntud on südametunnistuse seadusest.

Õjaseadus wõrreldes kodanlike seaduse ga.

Õjapäe oludes nõutakse inimeselt ligikaudu sedasama, mida kodanlistestki, ehk sellesama südametunnistuse seaduse täitmist, mis tuntud igale kodanikulegi.

Igale sõdurile on iseenesestki arusaadaw, mikspärast wäeteenistuses nõuetaw on:

- 1) oma ülemate ja wanemate austamine;
- 2) kandmiseks ehk tarwitamiseks antud riigivaranduse hoidmine;
- 3) teenistuse kohuste ausameelne ja heatahtlik täitmine j. n. e.

Kõigi nende reeglite wastu eefimise eest on sõdur siin niisama wastutaw, nagu kodanlistes oludeski, sellesama südametunnistuse seaduse põhjal.

Kuid sellesamal ajal on sõjamäelistes oludes ka rohkesti niisuguseid määruseid, mille täitmise juures mitte ainult südametunnistuse näpunäidete peale ei wõi põhjendada.

Wäeteenistuse iseäralbused nõuawad ülematelt ja wanematelt juurt wastutust. Loomulikult peab siis ka seadus nende isikut iseäralise piinlikkuse ga kaitsema; sõdurid peawad nende kui juhtide wastu iseäralisi tähelepanu üles näitama. See wiimane (oma juhi ja nõuandja iseäralik austamine) wõib kodanlikele isikule wahel teadmata olla.

Seepärast peab niisugune inimene, kui ta wäeteenistuses astub, kõiki sõjaväe olu puudutawaid „iseäralisi“ määrusi tundma õppima, et mitte wastutuse alla langeda wäeteenistuse nõudlikkuse ees.

Niisama peab iga sõdur seda waljust tundma, millega õjaseadus riigi waranduse huwisid kaitses. Tähtsese liha ja kannika leiwa omandamise eest wõib sõdur sõjaväe wangimajas se sattuda; tunnimees sellesama üleastumise eest — ifegi sunnitööle.

Kodanlistes oludes jääwad jäänud wäikesed süüteo d tihipeale karistamata, iseäranis küllainimeste juures, s. t. et jeda süüteo ks ei loeta.

Sõdur ei wõi ainult oma südametunnistuse näpunäidete järele käia ka weel teistes suhetes.

Wõtame kas wõi järgmise näituse. Seaduses on öeldud, et tunnimees kolmel juhusel wõib ja ifegi kohustud on sõjariista tarwitama*). Kuid siinsamas on juurde lisatud: kui wõimalik sõjariista tarwitamisest hoiduda, on tunnimees kohustud jeda tegema.

See tähendab, et seadus ise siin täpisealt äramäärata ei suuda, millal nimelt, misjuures olukorras tunnimees ilma sõjariista tarwitamata läbi saab ja millal teda tarwitama peab; samutigi ei suuda seadus äramäärata, misjuugustel juhustel tunnimees terariista ja misjuugustel tule riista tarwitama on kohustud.

Igal eraldi juhusel on tunnimees kohustud ifeseiswalt, oma isikliku arusaamise waral, otustama, kuidas ta talitama peab; peale selle juba wõetakse arutuse alla, kas ta dieti talitaks wõi walesti.

Kui siis, sõjamäelistes oludes ei wõi sõdur mitte alati oma südametunnistuse näpunäidete peale põhjendada.

Siin tuleb tihipeale ka mõistuse näpunäiteid arwesse wõtta.

Õjaseaduse iseäralbused.

Üleüldiselt wõttes on õjaseadus palju tõsisem seadus, kui kodanlike seadus (s. t. üldine kõigile kodanikele).

Põhjuseks on see asjaolu, et sõduri ülesanne hoopis iseäraline ja määratu tähtis on. Meie teame, et sõduri peaulesandeks on isamaa kaitsmine

*) Geldame, et kõik roodu (eskadroni, batarei) sõdurid neid kolme juhust tunnema. Kui mitte — peab tõdama.

Soduri ga
Soduri ga
Soduri ga

waenlase eest, oma sõjaväe au ja kuuluse hoidmine ja nõutaval korral oma elu ohverdamine isamaa eest. Ta peab alati ja kõigiti valmis olema, sest et alati riisitsid leidub, kellele meie pinnaks silmas võime olla ja kes, ennast tugewana tundes, meile jõuga võivad peale tulla. Et oma kodumaad ja majapidamist riihumiis ja vägivalla eest hoida, peab meil tubli sõjavägi olema, kes omast ülesandest aru saaks, — kes oma eest kindlal käel ja tugewal rinnal wälja astuks ja isamaa waenlased tagasi lööks.

Miisugune on sõduri ülesanne sõjategevuse ajal. Kuid ka rahu ajal on tema teenistus määratu tähtis: kes kaitses riigi hooned, ladusid, laetaid, kui mitte seesama sõdur, kelle hoole alla miljonite väärtuses warandust usaldas.

Sõduri hoolde usaldas ka wangimajade walwe, kus seaduse rikkujaid finni peetakse — ühiskonnale kahjulikka isituid; viimases on sõduri wäimata walwe all. Ta hoolitseb, et nad ära ei kargaks ja wabaks saades oma kaastodanikkudele nüesti kahju ei toots.

Lõppude lõpuks, igasuguste seadusewastaste mäsude, rahutuste ja segaduste puhul, mis ühiskonnale kahju wõivad tuua — normaalelu hälwata — on sõdur see, kes seadusele wastuhakkajaid sõnatuulmisele sunnib, olgu kas wõi sõjariista abil.

Ühe sõnaga, sõdur on see isik, kelle peal kõige suuremad kohustused lauwad, keda kõige enam usaldas, kuid kelle käest ka kõige enam nõutakse, — kellest laulu sõnad ütlevad: „Kes seisab julgelt surma silma ees, on waba mees, on sõjamees“.

Sõduri nime wõivad kanda ainult asjad kodanikud, ja seepärast ei ole mitte ükski, kes selle nime osaliseks saab: kurjategijad, kellest kohtu poolt õigused ärawõetud, sõduri nime kanda ei wõi. Ja, wastuoksa, kui sõdur teenistusse wõetud ja oma ülespidamises hooletu on, määratakse ta karistatute järku, mis temalt terwe teenistuse usalduse ära wõtab: teda ei määrata wastutawatele kohustetäitmistele, wanemaks komandos, korrapidajaks, ei lasta puhkusele, kuni ta ennast parandanud pole. Enam tähtsamate üleastumiste eest kaotab ta isearalised õigused ja ei wõi kunagi enam sõduri nime kanda.

Wäeteenistuse põhireeglite omandamisest.

Kõik ülemaltoodud asjaolud juhiwad meie tähelepanu selle peale, et sõdur, peale inimesele õige tähtsa südametunnistuse seaduse, ka veel kõik wäeteenistuse põhireeglid omandama peab.

Minult sel puhul wõib ülem rahule jääda, et sõduri peale pandud teenistuse kohused dieti täidetakse; sõdur wõib siis neid kohuseid arufalt täita.

Suhtides tähelepanu nende põhireeglite peale, katsume järgnewates kõnedes neid esile tuua. (Järgneb.)

Huwitaw meetod waenlase batarei asupaiga ülesleidmiseks.

H. Brede.

Ragu teada, peab positsioonijärgs kõik abinõud tarwitusele wõetama, et waenlase suurülikwäge häwitada, ehk wähemalt nõrgendada. Et seda kätte saada, peawad täptpealsed andmed waenlase batareide asupaikade kohta teada olema. Üks parematest abinõudest on muidugi lastmine lennumasinade abil, kuid igatõrd ei ole aga neid käepärast ja selle tõttu tuleb teisi teesid otsida.

Ma tahan siin ühe wäga huwitawa meetodi peale tähelepanu juhtida, mis sõrdlemisi wähe meie sõjaväes tuntud.

Meetod on järgmise põhimõtte peale rajatud: iga waatlemise jaam seisab koos neljast ülsilust punktist, nendest on üks, nõndanimetatud „signaalpunkt“, eesliini kaewituses ja teised kolm on 2—3 wersta seljastaga, üksteisest 1³/₄—3 werstani cemal (joon. nr. 1).

Kõik punktid on isekestis telefoniühenduses. Kui waenlase batarei tule awab, siis jõuab muidugi paugu kõla kõige ennem punkt G-ni. Sealnt antakse kõite kolme punkti signaalid, valmis olla. Selle tõttu, et kaugus lastatatest batareidest punktideni A, B ja W mitmesugune, on arusaadaw, et paugu kõla ühte punkti ennem jõuab, kui teistesse. Sellest punktist (näituseks A), kuhu paugu kõla kõige ennem jõuab, antakse signaal kahte teise edasi (näituseks B ja W), kus siis kohe sekundimõõtjad tegewusse pannakse. Sekundimõõtjad näitawad paugu kõla hiljaksjäämist punktidesse B ja W, wõrreldes punkt A-ga. Sellele ajale tuleb veel juurde lisada see aeg, mis signaal andmise peale punktist A kaduma läks. Raafed on näidanud, et signaali andmisels umbes 1/7 sekundi kulub, mida ka süüfika tõendab. (Mis puutub aga sekundimõõtja üles ja kinnipanemise ajasse, siis on need mõlemad ühesugused ja sellega kaotawad nad oma tähenduse).

Sel wiisil saame meie kätte selle aja, mis paugu kõlal ära kulub, et punktist A jõuda punktideni B ja W, Et kõla kiirus teada on, wõime wälja arvata kui palju batarei punktides B ja W kaugemal on, kui punktist A (joon. nr. 2).

Nende andmete põhjal wõib batarei asupaika järgmiselt ülesleida: On teada, et pauf ühel ja samal ajal kuulda on punktides A, B ja W, sest et nad kõik batareist ühetaugusel seisawad.

Kui meie nüüd Bb ja Ww kõla kiiruse peale jagame, siis saame kätte selle arwu, millal pauf B ja W-sse jõuab.

Et lastja batarei asupaika leida, läheme wastuoksa teed. Punktid A, B ja W märgime wõimalikult täptpealselt kaarti peale üles. Kõla hiljaksjäämise aja punktidesse B ja W, wõrreldes A-ga, tähendame T₁ ja T₂. Edasi, kaswatades need arwud kõla kiiruse peale, saame P₁ ja P₂, mis kaardi mõetudes wõtta tulewad. Punktides B ja W joonestame siirud (rõngad), raadiused P₁ ja P₂ (joon. nr. 3).

Joonistusest nr. 2 on selgelt näha, et meie ülesanne wälja lähed geometrilise tsentrumi ülesleidmisest sellele siirule (rõngale), mis punktist A läbi lähed ja puudutab siirgust, mis raadiustega P₁ ja P₂ punktides B ja W joonestud on.

Geomeetriaft on meil teada nõndanimetud Apollonia ülesanne, mis käesolewat küsimust käsitab.

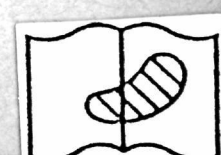
1) Otsida sarnaduse tsentrum kahele siirule B ja W. Selleks tõmbame kaks paralleelset raadiust WN ja BM. Ühendame isekestis punktid N ja M ja otsime üles pitendub joonte NM ja WB kokkujooksu punkti, mis enesest just sarnaduse tsentrumi kujutab. Nimetame selle punkti D ks. 2) Punkt D ühendame punkt A-ga ja saadub joone peal, ehk sellesama pitendub joone peal, tuleb üles otsida punkt K, mis just otsitawa siiru peal on. Punkt K leitakse üles järgmise teatud geometrilise meetodi järel:

$$DA \cdot DK = DE \cdot DU \frac{P_2}{P_1}$$

$$DK = \frac{DE \cdot DU}{DA} \cdot \frac{P_2}{P_1} \quad (\text{joon. nr. 4.})$$

3) Otsitakse üles geometriliste tsentrumite koht siirgudest, mis punktides A ja K läbi käiwad. Selleks tuleb meil AK pooleks jagada ja saadub punktist F perpendikuläär FJ tõmmata.

Soduri ga
Soduri ga
Soduri ga
Soduri ga

4) Selle joone peal (tsentrumi joon) võetakse üks punkt tsentrumiks ja joonestakse sellest punktist siir, mis punktides K ja A läbi peab minema ja läbi lõitab siiru B punktides x ja y (joon. nr. 5).

Ühendame nüüd punktid x ja y ja sel viisil saadud joone pikenemine lüüsi joone DA-ni. Kõikpuutumise punkti nimetame C-ks. Siiru juures selgub, et punkt C mitte ära ei ripu valitud tsentrumist. — Järgmises operatsioonis ühendame B punkt C-ga. Joone CB lõitame pooleks punkti q läbi ja tõmbame punktist q raadiusega Cq määrgitset z siiru B peal. — Nüüd ühendame punktid B ja z ja saadud joone pikenemine lüüsi FJ. Kõikpuutumise punkti joone FJ peal nimetame O-ks, mis just meile tarvilik punkt ongi. Geomeetriselt on sel ülesandel neli resultaatit ja meil tuleb muidugi arvesse võtta seba punkti, mis waenlase maastiku peale langeb ja olulordadega kokkuvõttes on.

Nagu näha, on siin kõla kustumus üks väga suur faktor ja tema mõõtmise juures tuleb tarvilised parandused temperatuurri, tule ja maastiku reljeefi kohta teha.

N ä i t u s e t s :

Oletame, et waenlase baterei on kaardi peal O_1 meie waatlemise jaam punktides A, B ja W (punkt A on waenlase batareist kõige lähemal).

1) Ühendame punktid B ja W punktiga O_1 .

2) Otsime raadiused P_1 ja P_2 ($P_1 = O_1 B - O_1 A$; $P_2 = O_1 W - O_1 A$ kaardi peal). Raadiusetega tõmbame siirud.

Maastiku peal saab P_1 ja P_2 arvud sekundimõõtjate läbi punkt B ja W.

3) Tsentrumitest B ja W tõmbame paralleelsed raadiused P_1 ja P_2 .

4) Punktid N ja M ühendame ja pikenemise joont lüüsi läbilõiteni joonega BW punkti D.

5) Punkt D ühendame punkt A ja pikenemise seba joont edasi.

6) Formelift $DK = \frac{DE \cdot DU}{AD} \cdot \frac{P_2}{P_1}$, peale

seba kui meie sinna numbrilised arvud paneme, saame arvu DK ja sellega leiame siis punkt K.

7) Joone AK jagame pooleks ja ehitame perpendikulaär tsentrumite joone.

8) Tsentrumite joonest tõmbame siiru, mis punktist A läbi läheb ja siiru P_1 punktides x ja y läbi lõitab. Ühendame iskestis x ja y ja pikenemise saadud joont lüüsi punktini C, mis joone AD peal.

9) Punkt C ühendame punktiga B ja saadud joone jagame pooleks punktiga q. Tsentrumist q tõmbame siiru raadiusega Cq, mis punkti z siirust P_1 läbijoosseb.

10) Ühendame punkt B punktiga z ja pikenemise saadud joone lüüsi läbilõiteni tsentrumi joonega. Saame punkt O — mis ongi otsitav baterei asupaik. OO_1 — on wiga, mis tellis selle tõttu, et meie eesalgne arwamine batarei asupaiga kohta wale oli.

Parandusnurk ja tema leidmine.

Rasumow.

Laskmise algusel nurkmõõtja wäljaarwamise juures, kui see wäljaarwatakse batarei ülema poolt, kes batareist eemal asub, on tarwis iga lord parandus otsida, ja see pärast on waja leida parandusnurk. Parandusnurgaks nimetatakse nurk, mis tahesti siirjoonest koossejast: üks läheb märgist waatlejani ja teine märgist batareini. Et seba nurka leida, on tarwis teada:

1) Waas (d), mis leitakse kas plaani järel, eht mõõtmisega, wõi jälle lihtsalt filma järel.

2) Joonestest waatleja-märk ja waatleja-batarei moodustub nurga (β) siinus. Kui aga selle juures näri nurga saab, on tarwis tema täiendus lüüsi 180° wõtta, see tähendab 180° miinus saadud nurk.

3) Perpendikkel d' joonele — batareist waatleja-märk. Perpendikkel d' leitakse kolmnurgast BKO, nimelt: $d' = d \cdot \sin \beta$.

4) Raagus (D) lüüsi märgini leiame filma eht plaani järel.

5) Nurk (α); selle leiame formelift: $\alpha = \frac{d'}{D} = \frac{d' \cdot 4000}{D}$, kui kindlusebusol on, ja nurga saame

minutides. Kui aga wälja busol on, siis: $\alpha = \frac{d}{D} = \frac{d \cdot 100}{D}$, ja nurk saadakse wäljanurkmõõtja jaotustes.

Kui meie komandööri goniomeetrit tarwitame, siis: $\alpha = \frac{d'}{D} = \frac{d' \cdot 1000}{D}$, ja nurga saame goniomeetri jaotustes.

Et parandusnurka peast wälja rehtendada, arwatatse tema wäljanurkmõõtja järel ja peale selle, kui see tarwilik on, wialatse saadud resultaat goniomeetri kraabide eht jaotuste peale üle.

Näituseks olgu: $D = 1900^e$; $d' = 84^e$; $\alpha = \frac{84}{19} = 4\frac{1}{2}$ wäljanurgamõõtja jaotusele. Kui meie seba kraabides soowime, siis: $4,5 \times 86' = 162' = 2^\circ 42'$ Kui aga goniomeetri jaotustes, siis $4,5 \times 9 = 40,5$ jaotusele, sest et üks wälja nurkmõõtja jaotus eneses üheksa goniomeetri jaotust sisaldab.

Nurga sin- tabel.

Kraadides.	Väljanurkmõõtja jaotustes.	Goniomeetri jaotustes.
$6^\circ - 0,1$	$10\Delta - 0,1$	$100\Delta - 0,1$
$12^\circ - 0,2$	$20\Delta - 0,2$	$200\Delta - 0,2$
$18^\circ - 0,3$	$30\Delta - 0,3$	$300\Delta - 0,3$
$24^\circ - 0,4$	$40\Delta - 0,4$	$400\Delta - 0,4$
$30^\circ - 0,5$	$50\Delta - 0,5$	$500\Delta - 0,5$
$36^\circ - 0,6$	$60\Delta - 0,6$	$600\Delta - 0,6$
$42^\circ - 0,7$	$70\Delta - 0,7$	$700\Delta - 0,7$
$48^\circ - 0,8$	$80\Delta - 0,8$	$800\Delta - 0,8$
$54^\circ - 0,9$	$90\Delta - 0,9$	$900\Delta - 0,9$
$60^\circ - 1.$	$100\Delta - 1.$	$1000\Delta - 1.$

Parandusnurka arwesse ei wõeta, kui paranduse üle $\frac{1}{20}$ D ei ole, sest et parandus sel korral mitte üle 5 nurkmõõtja jaotuse ei ulata ja seba wõib lihtsalt prooni-laskmisega leida.

„Nurkmöödu aste“ ja selle kindlaks määramine Vene suurtükiväe ohvitseride kooli viisi järel.

Rasumow.

Ühes süütetoru seade muutmise (shrapnelliga lastmisel) ja sihtraua muutmise (lõõklaste juures) lihtsawad lõhtemised waatejoonega lahku. Sellepärast on tarwis iga toru (sihtraua) muutmisega wastawalt ta juuna muuta, arwesse wõttes seda, et lõhtemised jääksid waatlemise joonele.

Suurust, mis kümne süütetoru (sihtraua) jaotusele wastab ja mille järgi meie nurkmööditjat muudame, nimetatakse „nurkmöödu astme“.

Nurkmöödu astet mõib kindlaks määrata mõõtlaskestamisega, wäljaarwamisega ja batarei ülema nurkmööditajaga. Vene suurtükiväe ajakirjas nr. 1. 1914 oli toodud nurkmöödu astme kindlaksmääramise wiis, wäljatõõdud suurtükiväe ohwitseride kooli poolt. Oma lihtsuse poolest wõeti teda laialt tarwitusele; nimetatud wiisi sisse on järgmine: (Zoonistus 1.)

- S — suurtükk
- K — batarei ülem
- M — märk
- KC — waate joon (ülem juurest märgini)
- SD || KC

Oletame, et kuuli lõhke saadi punktis (A) waatejoonel KC. Nurga DSA mõib arwata ümberpaigutamise nurgaks (a).

Suurtüki telje juuna muutmata jättes, suurendades ainult kwatraati laias kahwlas, saame kuuli lõhtemise kulgil punktis (B), see tähendab: mitte batarei ülema joonel — märgi peale. Et lõhkepunkti batarel ülema waatejoonele ülewiia, on tarwis suurtüki suun „wafaku“ nurga BSD peale keerata. Nurt (β) on niisugusel korral „nurgamöödu aste“. Nurt (β) määrame raadiusse jagudes.

Geomeetriast teame, et tsentraal-nurt on 60° suur, kui nurga kaarele wastaw sisejoon on raadiusega ühes pikkune, iga teine tsentraal-nurt on niimitu korda suurem 60° ; kui mitu korda temale wastaw, kaar on raadiusest pikem.

$O'B'$ — raadius; $B'C' = O'B' = O'C'$ — tsentrum (keskpunkt). (Zoonistus 2.)

Zoonistuses (1) CB on niisugune ringjoone kaar, mis on kujutud keskpunktist S raadiusega SB; tema peale toetab tsentraal-nurt (β), sellepärast $\beta = \frac{CB}{SB} \dots (1)$.

Kaart CB mõib waadata kui ühte jagu ringist, mis kujutud keskpunktist A raadiusega AB, mille juures sellele kaarele wastaw tsentraalnurt on (a).

Sii: $\sphericalangle CB = AB \cdot a$; formelist (1) saame nüüd $\beta = \frac{AB \cdot a}{SB}$. Kui arwata, et AB on lai kahwel,

wastaw neljale kitsale, ja kiisa kahwli wõtta 40 süllalise, siis on: $AB = 160$ sülda, $SB =$ laste distants.

Kui $SB = 1600$ sülda (umbes 3 wersta), siis on: $\beta = \frac{160 \cdot a}{1600} = \frac{1}{10} a$. Kui arwata, et lai kahwel on

ühesugune igasuguses distantsis, see on: lugeja formeli β jaoks on alaline, aga nimetaja suureneb mitmekordsest — järelikult murru suurus väheneb sama palju kordi. Järelikult, laia kahwli jaoks, mis wõrdub nelja kitsale, nurgamöödu aste, kolme wersta kaugusele lastmise juures, on $\frac{1}{10}$ ümberpaigutuse nurgast.

Kui laste distants on mitu korda suurem kui kolm wersta, siis nurgamöödu aste niisama palju korda vähem nurgamöödu astmest, mis kolme wersta peale arwatud — ja ümberpöördukt.

Oletame distants 1500'; $a = 4^\circ$

lai kahwel $= 160^\circ$; $4^\circ = 240'$; $\beta = \frac{240'}{10} = 24'$.

Kui $D = 1000'$; $a = 4^\circ$; lai kahwel $= 160^\circ$;

$\frac{1500}{1000} = \frac{3}{2}$; $\beta = \frac{240.3}{10.2} = 36'$.

Oletame $D = 2500'$, $a = 4^\circ$, lai kahwel $= 160^\circ$

$\frac{1500}{2500} = \frac{3}{5}$; $\beta = \frac{240.3}{10.5} = 14'$

Saksa wäljasuurtükiväe kauguse (distantsi) torud.

Rasumow.

I.

Räesolew kirjatükk seab omale ülesandeks meie suurtükiväelasi Saksa suurtükiväes tarwitusel olewate distantsi- (kauguse-) torudega tutmaksada. Meie sõjawäes on küll Saksa suurtükid tarwitusel, kuid ei ole mingisuguseid kastraamatuid, mille põhjal neid suurtükke tundma õppida, — seepärast on lastmine nendest wäga raswendatud, sest shrapnelli torusid ei tunta ja nendega ei mõisteta küllalt dieti ja osawalt ümber täia.

A) Kahetordse teguwõimuga toru 1896 aasta mudel.

Selle toru peale on distantsid 400 — 5000 meetrit ära märgitud. Toru warre pea alumisel jaol on mitmesuguses pikkuses jooned olemas, misjuures suured jooned sadasid meetrid ja wäiksemad wahejooned 50 meetrid tähendawad. Numbrid 4, 6, 8 mis nende joonte peale märgitud, wastawad kaugusele 400, 600, 800 meetrit.

Toru peal on järgmised andmed tähendatud:

- a) valmistamise aasta;
- b) „V D“ (Wasserdicht), mis tähendab weekindlust;
- c) Tšheta (чешка) juures on märk: „Dopp Z C“/96“ ja linna lühendub nimetus, kus toru valmistatud: „Sb“ ehk „Sp“ (tähenab Siegburg ehk Spandau). Neid torusid tarwitakse shrapnellide ja osalt brisant-granaatide juures.

Teine jagu torudest on pikendajaga warustud, toru ühes pikendajaga märgitakse initsiaalidega „M. V.“

Shrapnell wärwitakse siniseks ja granaat kollaseks.

B) Lastemoona andmed.

Shrapnelli ja granaadi raskus 6,86 kg.
Shrapnelli kuulide arw 300 tükki
Shrapnelli kuulide raskus 10 gr.
Shrapnelli lõhelaengu kaal 93 gr.
Granaadi lõhelaengu kaal 205 gr.
Granaadid täidetakse meliniidiga.

C) Kahetordse teguwõimuga torud 1905 a. mudeli lastemoona tarwis (fergele haubitse, 1898 a. mudel), mida nii brisant-granaadina kui ka shrapnellina tarwitada mõib.

Toru peal on seadmiseks plaat kolme joonega: üks nendest ilma märgita, teine on märgitud „nur. gr. Bz“ ja kolmas joon kannab pealkirja „M. V.“

Lõõklaste juures seatakse alumine rõngas tema peal märgitud ristiga kauguse (distantsi) seguga plaadi

efimeje joone vastu; kauguse (distanti) laske juures — oma taolustega, mis kästud kaugust nätab.

Kui tahetaks distantis-laskmisele granaadiga üle minna, võetaks plaadi teine joon tarvitusele pikendajaga laskmise juures aga tarvitatakse kolmandat joont. Kui aga ilma filtrivata lastakse (Mfusatzif) seatakse toru punase joone vastu nulli peale.

II.

Brisant-granaat.

Elavate märkide tulistamiseks, mis kaitstud vertikaal kattega, tarvitakse brisant-granaati, varustud löögi distantis-süütetoruga. Granaat moodustab endast palju terasemelise laengu ketta, täidetud trotüüliga.

Kesta sisemised seinad on piluti ja risti väljalügetega, mis võimaldab lõhkemise korral vastavat sillunemist. Brisant-granaat lõhkeb õhus nagu shrapnell ja surmab siis kulluga ülevalt, aga võib ka lõhkeda põrutuse tagajärjel. Õhus lõhkedes annab granaat kuni 130 silu, mille külvus oonuse taoline, mille sisemus tühi. (Vaata joonistus). Külvuse nurk 114°.

Koonuse seinetel on palju, mis silbudega külitud, on 5 — 6, laius 40 — 50 samm. Suure külvuse nurga tõttu võib surmata vaenlase vägesid, kes taevitutes varjul. Andes kitsa silbude kihil, on märki tabamine võimalik ainult suure arvu laengute kulutamise, ja silub alumise osa koonusest on väheste löögijõuga, kuna silub pealmise vihu osast mitte surmavad ei ole.

Sagubest õhukes mulla korraga taetud, ehk 1½ tollisest laudkatte ei löö granaadi küllud läbi.

Wäikene kogu trotüül, mis mahutud granaati, annab lõhkemise korral, kui granaat löögiseade forda pandub, nõrga purustuse.

Wabadus, riik ja rahwasteliit.

II. Riik.

Meie nägime, et õigus on fundus. Kes sunnib? Riik sunnib.

Mis on riik? Meie rõhutame siin ainult meid huvitavaid tundemärke. Riik on inimeste ühjus, kes kõik ühe õiguse all elavad. Ükski lugeja ei saa sellele vastu waidelda. Mis iga jalgpalli ehk keeglilubi, iga wõimlemise ehk laulu selts wäikelt, jeda on riik suurelt. Ta ei ole mitte mõni olemus, mis meie kohal hõljub, ei ka mõni norija, nagu tulunaksumaksja teda nimetab. Riik oleme meie ise. Kui Prantsuse kuningas ütles, l'état c'est moi, riik olen mina, siis wõis see piirita suurrustamine olla; palju suurema õigusega wõime meie kõik ütelda: „Riik oleme meie“. Sellest järgneb otsekohene, et kes meist riigi vastu töötab, töötab meie kõikide vastu, ta ise mitte wäljaarwatud.

Mis riiki teistest ühjustest, iseäranis praegu nimestatutest, eraldab, on, suuruse peale vaatamata, tema eesmärgi laad. On seal ühinemise eesmärk seltskondline, jalgpalli, keeglimängu, wõimlemise ehk laulmise edendamise, siis on siin eesmärk suurem, kõrgem, isegi kõige kõrgem kõikidest inimlistest eesmärkidest. Selle peale vaatamata, et mulle toorest materialismi ette wõidakse heita, ütlen ma: riigi eesmärk oleme meie ise, on meie elu. „Et sinu käsi hästi käiks ja ja kanna elaksid maa peal“, nii lausub piibli töötus ja ka riigi eesmärk. Wõitlus oleme eest on inimese elu. Et me selle eest paremini wõidelda wõiksime, ühineme meie riikidesse. Nagu wabaduski, on ka riik mõeldaw ainult õiguse alusel. Teistest riikidest eraldume meie sellega, et meist teistwõõrsem õigus on kui neil. Tuletan meelde näitust eestlastest ja wenelastest minewas numbris. Õigus on

riigi olemasolu loogiliselt eelduseks. Kui õigust ei oleks, elaksid inimesed looduslikus seisukorras, nagu loomad üks teise kõrwal, siis ei oleks meil riiki. Riik on see õigusline side, mis meid koos hoiab. Õigus on riigi mõiste, ta on, nagu Spinoza ütles, riigi hing. Kor-dame weel kord riigi mõiste definitiooni, mille meie selle peatüki alguse paigutasime: Riik on inimeste ühjus, kes kõik ühe õiguse all elavad.

Nagu iga ühjusel eestseisus peab olema, kes tema põhikirja täitmise järele walwab, niijama wajak ka riigiühjus oma eestseisust, oma juhtijaid. Nagu mõteta oleks jalgpalli klubis ehk teistes seltskondlikes ühjustes, mis 30 liikmest koos seisawad, 27 liikmelist eestseisust walida, kuna liiklilimeid ainult 3 oleks, niijama on lugu ka riigiga. Juhtimise mõiste eeldab, et juhtijaid ainult wähe on, et juhitawateks aga hulgal. Mõteta on sellepärast riik, milles hulk walitseb. Juhtimine nõuab iseäralisi juhtimise andeid. Nagu mitte iga inimese käest nõuda ei saa, et ta maaliks wõi luuletaks, niijama ei wõi iga inimeselt ka juhtimise andeid nõuda.

Riigi juhtidel — nimetame neid parlamendiks ja walitjateks — on ülesandeks seadusi wälja anda ja nende täitmise järele walwata. Nad peawad selle eest muretsema, et juhitawad — riigi kodanikud — jeda teeksid, mis nad tegema peawad, ja jeda mitte ei teeks, mida nad teha ei tohi, et igaüks sundusele alluks selleks, et igaüks oma wabadust wõiks maitsta. Ainult siis, kui wabaduse rikkujaid talitatakse — karistuste ehk teiste sunniabinõude kaudu, on wabaduse maitmine võimalik. Selle juures on aga eelduseks, et riik kodanikka iga ajal seaduste austamisele wõiks sundida. Et õigus paljas sõnatõlks ei oleks, peab walitjusele wõimu olema õiguse tahtmist läbi wiia. Milles aga see wõim võib seisda, jeda õpetab meile riikide ajalugu. See wõim võib seisda ainult tugewas ja ustawas sõjawäes. „On kindel,“ ütles Spinoza, „et riigile tema oma kodanikud palju hädaohutitumad on kui tema waenlased“. Wõitlus niisuguste ühiskondlike kahjutegijate vastu on juht riigi eesmärk. Seda wõitlust võib ainult sunniabinõudega pidada. Häda walitjusele, kes farnaseid olusid ainult manitsustega riigimõtte poole tatab wõita. Seega patustaks ta kõikide heade olluste vastu, kelle kaitse tema ülesanne on. Wabadusega ei ole siin midagi ära teha. Iga walitjuse ainuke kindel tugi on tema sõjawägi. Kui me, arwesse wõttes inimese loomu mitteusaldatavust, tunnustame, et kõik kultuur tingitud on õiguslikest korradest, et riik jeda ainult sõjariistadega võib kaitsta, siis saame aru Moltke lause sügawast mõttest: Sõjawägi on kõige ülewam ajutus maal, sest ainult tema kaudu on riigi teiste sisseade olemasolu võimalik; terme poliitiline ja kodanline wabadus, kõik kultuuri saawutused, rahaasjandus, riik ise, seisab ja langeb sõjawäega.

Et nüüd see iga walitjuse tugi, sõjawägi, kindel ja ustaw oleks, on raudne distsipliin tingimata tarwilik. Sõjawäes peab tohtimine piiratud olema sundusega, teistiti olla ei wõi. Sõnatuulmine on ja jääb sõjawäe olemasolu eeltingimiseks. Ta peab sõdurile nii sissejuurdunud olema, et see peaaegu instinktiivselt, ilma mõtlemata oma kästusi täidab. Ainult niisugune jääb ta rasketes seisukordades oma juhtide kätte. Et kuula jaoks tema kähkaja meest, siis ei wõi ta neid riigi kaugale. Kui sõjawägi enam sõna ei kuula, ei ole ta walitjusele enam toeks, waid hädaohuks. Niisuguse peats iga riigikodanik aru saama, et tema enese hea käekäit oleme distsipliinist sõjawäes. Üleastumised distsipliini vastu on üleastumised terme rahwa, kogu riigi julgeoleku vastu. Kõigub distsipliin, siis kõigub ka riigi ehk meie kõikide julgeolek. See peats kõigile selge olema. Wäga õieti ütles Treitschke, et sõnatuulisk sõjawägi ei ole mitte orjuse tugi, nagu mõned seletawad, waid ta on palju ennem wabaduse tugi.

Meeletu on sellepärast nõudmine, et sõjaväele lubataks poliitilist tegemist oma võtta. Et sõjavägi riigi tugi peab olema, siis peab soldat sõna kuulma, isegi kui käst tema poliitiliste waadete vastu käib. Meie nõuame, et sõdur-sotsialist kodanlike walituse sõna kuulaks; niisama nõuame, et sõdur-kodanlane sotsialistliku walituse sõna kuulataks. Sõdurile peab tema poliitiline ilmawaade teenistuse kstes tema erasjaks jääma. Tema asi on sõna kuulda. Seda nõuab riigi hea käekäik.

III. Rahwasteliit.

Riikide wahetorda wõib enesele kõige selgemini ette kujutada, kui neid wõrrelda inimestega, kes ühes riigis elawad. Nagu inimeste üle nende riigi õigus, nii walitseb riikide üle rahwuswaheline õigus ehk rahwaste õigus, ja niisama nagu siseriiklik õigus, seisab ka rahwaste õigus määrustest koos, mis riikidele ette kirjutawad: Sa pead ehk ja tohid. Kuna aga ühe riigi inimeste üle riigiwõim seisab, mis õiguse määruste täitmist nõuab, puudub sarnane wõim riikide üle.

Riigiwõimule wastaw wõim peab nüüdsest peale ka rahwaste üle walitsema. Sellele wõimule antakse tarwilikud sunniabinõud kätte, millega ta tõrkujaid riike rahwuswahelise õiguse määrusi wõib täitma juubida. Loodakse, nagu õigusteablasel ütlewad, „täidejaatw organ“. Ja selle täidejaatwa organi ultima ratio on — sõda.

Riik, kes rahwuswahelise õiguse piiridest üle astub, saab sõjaga karistatud. Niiviisi ei saa isegi rahwaste liidu loomisega sõda ära kaotada, ainult sõja rahwaste õigusline kuju muutub. Oli sõda enne omaabi ilmutus, mida üks riik oma õiguste kaitseks teise riigi vastu tarwitas, siis peab ta nüüd sunniabinõuks saama riikide wahelisele täidejaatwale wõimule.

Rii on asi teoreetiliselt. Kuidas aga kujuneb ta praktiliselt? Niipalju kui näha wõib, on ainult üks wõimalus olemas, kui rahwasteliit elujõuline peab saama, nimelt see:

Ühe riigi, wõib ka olla ühe riikide grupi käes on täidejaatw wõim, siis aga ei ole mitte olemas ühedõigusliste riikide liit, waid täidejaatwale riikide ilmawalitus. Nagu riigis igauks ülemusele peab alluma, kellel wõim tema üle, nii peab rahwaste liidus iga riik oma rahwasteõiguslikele ülemusele alluma. Teistsugust rahwasteliidu korraldust on wõimata ette kujutada. Sest üksi usaldusega riikide wahel ei ole midagi kätte saada. Kui riikide wahetordades tõesti õigus peab walitsema, siis peab olema ka wõim, kes õiguse määruste pidamisele wõib juubida. Nagu riik ilma riigiwõimuta mõeldaw ei ole, nii on rahwasteliit mõeldaw ainult kui ilmawalitus.

Oletada, et rahwaste liidus ainult kartus täidejaatwa wõimu ees riikisid sõnakulmusele sunnib, oleks niisama utopiline, kui enesele ette kujutada riiki, milles ainult karistuse kartusel kuritegusid ei sünni. Ka rahwaste liidul on inimestega tegemist. Ja sellepärast oleks meeletus igawese rahu sisse uskuda. Ükski riik ei heida end offuse alla, mis tema huwidele kahjulik, ja nii wõib uus ilmajõda tekkida. Et ka rahwaste liit inimlik sisesead on, siis käib ka tema, nagu iga inimlik teos, saamise ja kadumise igawese seaduse alla. Ja kes tõesti loodab, et rahwaste liit selle seaduse alla ei käi, et ta igawesti püsima jääb, see ei saa siiski oletamata jätta wõimalust, etta üks kord wõib laguneda. Selleks juhtumiseks peame aga ettevalmistatud olema. Praegu oleme meie veel ilmariikide arutamise objekt ja tahame seda ka tulewikus olla. See on meil aga ainult siis wõimalik, kui meil rahwaste liidu kofkulangemise korral tarwilik wõim, kui meil wõitluswõimuline sõjawägi toeks on.

Wabadus, õigus ja õigama, need inimlike ühiselu kõige kõrgemad warandused, tugenevad isegi rahwaste liidu ajal täatide peal.

Wäljamaa sõjawägedest.

Prantsusmaa.

Nendest waimliste nõudmistest, mida Prantsuse sõjawäes nooremale ohwitseridele ja alam-ohwitseridele üles seatakse, annab ülewaate „Manuel du chef de section d'infanterie (Zalawäe rühmajuhji käsiraamat), wäljaantud Grand Quartier General'i poolt, omas peatükis: „Principes de commandement“, mis sisaldab:

Juhatused noorele ohwitserile.

1) Ülem peab: oma ametit ostama, eeskujuks olema ja juhatama.

Dskus. — Ülem, kes „oma ametit tunneb“, nõuab oma wäeosalt ainult niisuguseid jõupingutusi, mille tagajärge wõib olla, ei tarwita neid enneaegselt ja ei lähe umbkõttis asjata kaotuste peale wälja.

Teadmise puudus on õnnetus. Ta teeb ülematõhuswõimetuks ja kartlikuks, ja häwitab ruttu meeskonna usalduse tema vastu.

Eeskuju. — Wäeosa kajastab oma ülemat, ta on tema kõige waljem arwustaja, ta paneb igat tema kõige wäiksemat sõna tähele ja walwab tema teguwõisi järele. Ta ei taha muud kui teda imetlema ja talle pimedalt jälgida. Meeskonna hea ülespidamine lahingus on ülemale kõige suuremaks tasuks.

Juhata mine. — Juhatada, see on: käskusid anda ja nende täitmise järele walwata; sündmusi ettenäha ja neile vastu astuda; igal juhtumisel oma meeste meeoleolu tunda, neid armastada, neid tasuda ja nende igasuguste tarwiduste eest hoolt kanda, oma wõimu tarwitades alati õiglaselt jääda;

walju distsipliini hoida: käigul, seisakus, wälimistes auawaldustes, sõjariista hoidmises ja ülesastumise korralituses. Wida rohkem distsiplineeritud wäeosa, seda paremini ta wõitleb;

see tähendab — oma wäeosa peale uhke olla;

see tähendab — igasugustel asjaoludel olla tegewushimuline, kindla tahtejõuga, erkja waimuga, selge pilguga ja külmawereline.

Nõuanded noorele ohwitserile.

2) Mõju. — Ülem peab ennast oma wäeosa maksma panema, teatud üleolekut wälja paista lastes. Ei ole ainsat ja ühtlast ülema tüüpi, mida kõik noored ohwitserid wõiksid eeskujuks wõtta. Aga kõik peawad järele mõtlema ja eneselt küsima, misõigused loomulikud ehk omandatud paremused kõige tublimate ülemate juures nende ümbruses mõjuwad meeskonna peale. Uus ohwitser ei pea mitte sellepärast ennast ülemaks pidama, et ta sõna horilikuses, igapäewastes oludes kuuldatakse. See näitab ainult tema aukraadi lugupeetawust; ta wõib ainult siis rahuldud olla, kui ta kannatlikult wõidab oma meeskonna usalduse ja südamet, kui ta kindlusele jõuab, et nad temale anduwad ja teda kuulawad ka surma filma ees.

Noor ülem peab alati meeles pidama, et kriitilistel filmapildudel ainult tema isiklik wõim itkagi palju mõjuwam on kui see, mis määrustite järele tema päralt on.

3) Rõhklised wäärtused. — Ülem tõuseb oma meeskonna arwamises kõigepealt oma iseloomu wäärtuste läbi; ja see on tõsi, sest energia, tahtewõim, wiisadus, enese üle walitsemine, kohusetunne ja enesetalgamine on omandused, milleta kõige paremad waimuanded midagi ei masta.

Mis puutub waimu wäärtusse, siis ei wõi ühe sõja jookul laialist üleüldist ning sõjalist haridust omandada; aga iga ohwitser wõib ja peab näitama, et ta põhjalikult teab, mis tema tegemise piirkonda kuulub. Kui tema teadmistel suur kindlus

on, siis ujaldb ta iseennast, siis leiduvad turgesti mõistlikud otsused, siis on ta oma avaldustes rahulik ja kahtlusteta ja sellepärast soldatid kuuluvad teda; sellewastu, segased ja teineteisele wastu käiwad käiud, mis antakse kahtlewal ja närwlijel toonil, äratawad kahtlusi nende tõsiduses. Prantluse soldat kuulub pimebalt peast ainult siis, kui tal pime ujalduus on.

Meeskond armastab oma ülemat, kui see õiglust üles näitab, täiesti aus on, nende heaolu eest hoolitseb ja enesealga walt talitab. Soldat on walmis igajuguste kitienduste peale, kui neil wähegi arusaadaw põhjus on, aga ta hindab ka tõepoolest wastawalt ülelligset lohatust ja nõrkust. Diglus ei seis mitte kõikide inimestega ühtewiisi ümberkäimises, waid selles, et igaihelte nõutakse kõikide tema annete ja jõudude tarwitamist, ja teenuseid tasuta se fordaaadetud jõupingutuste wäärilijelt.

Tähtis on ka ohwitseri harilik ülesastumise wiis, lohatust seisangus ja keeles, teatud labasused, ja liiati wabalt ümberkäimine ei ole iialgi ohwitserile kohased; ohwitser peab olema korrekt, lihtne ja enese wäärtusest arusaaja, ilma et ta selle läbi enesest alamaid laugel hoiaks eht omale head tujuga nalja keelaks, mis, nõudajama kui wiia duš lootuses ja kindel usk wõidu sisse, rõõmustawal wiisil nii wäga külgehakkaw on.

Rasketel silmapiltudel, kui juba kahtlus meeskonna ridades ilmiks tuleb, peawad ohwitserid ja alamohwitserid ühijelt teda roodust wälja tõrjuma: nad tuletawad meele, et tulgu mis tuleb, iialgi lootust kaotada ei wõi, et ei ole ühtegi tõsi põhjust arwata, et waenlane nõudajama nõrkenud ja rõhuwas meeleolus ei ole, nagu nemad seda on, et sõjas õnn wäga imeilijelt nende kajuks muutub, kes järele ei anna, ja et „lõpulist wõit sellele jääb, kes weerand tundi kauemini kannatada oskab, kui teine“.

4) Täpisealuse tunne. — Üksikasjades tähtsus. — Nimetud, igal ajal maksiwaid tõblisli wäärtusi silmas pidades, on tähtis noorele ohwitserile põhjalikult süweneda sõja mutesse tarwidustesse, mis esimest korda nii laiasti tegewusosa teaduslistele wäärtustele jätab.

Tänapäew wõib iga pealefungimine, iga kõige meele tungi wastupanek nurja minna, kui sellest osawõtja wäeoja mitte oma maapinda, warustust ja meeskonda ette ei walmista weel üksikasjalijema täpisealusega kui waenlane. Selles ettewalmistuses on igal wähemal hoolitusel tõsised tagajärjed, iga wäijem a si on tähtis.

Salawäe alamohwitser ja rühmaülem peawad teadma, et kui suur ta nende isiklik wahwus oleks, nad jüski oma ülesannet ei jüuda täita, kui nad mitte igapäew uue hooliga oma wähematele töödele ei asu, mida ükski teine ülem neile kindlustada ei ja a. Kord, järjekindlus, armulise täpisealuse tunne ja hirm ligikaudsuse ja lõpetamatuse ees on tingimata tarwilikkudeks omadusteks saanud, mille puudumisest küllalt on, et ülemat kõige raskemasse seisuforda panna.

5) Saadud käiud ja algatuswõim. — Käitlemine sünnib järgmise põhimõtte järele: ülem tähendab eesmärgi ära, annab oma kawatjused teada ja jaotab omale alluwa meeskonna peale langewad ülesanded ära: ta jätab neile wabaduse, täitmise abinõusid walida. Meeskond peab siin algatuswõimet hästi tarwitama, kõige paremaid abinõusid walides, mis teda määratud eesmärgile wiivad.

Nii siis ei seis algatuswõime sugugi mitte, nagu mõnikord arwatakse, diguses jaadud käiud muuta, oletusega, et tagajärg saab parem. See oleks juba jõnakuulmatu.

Selle wastu peab alamohwitser algatuswõimet ülesnäitama:

a) et käiud täiendada eht arendada, kui käiutaja ülem mõnesugusel põhjusel eht koguni meelega mõne ükikasjalise jammu kohta waitis, mida ta heaks arwas tema otustada jätta;

b) kui misüksugusel põhjusel mitte ühtegi käiud ei ole jaadud ja siiski jammusid astuma peab. Sel juhutamisel peab käiud andma ja sellest etteandma. Rutilijelt talitades wõib küll ekkida, a a ülem peab alati arwesse wõtma, et „ainjad wead, mis ette heidet ära teeniwad, on tegewusetus ja kartus wastutuse eest“.

Rõpüks, iseäralistel juhtumistel, näituseks, kui käiud kirjutamise ja tema kättesaamise wahel olewal ajal seisuford täiesti muutunud on, siis wõib tegewusalgatus lubada, täiesti eht osalt jaadud käiud wastu tegutseda: peab ainult täiesti kindel olema, et „käiud on ad e mittetäitmine on ülema tahtmise täitmine“, ja siis weel tuleb sellest wiibimata ette kanda.

Rõigil teistel juhtumistel nõuab distsipliin käiude täpisealset täitmist, kuni kõige wähemate ükikasjadent, mida ülem tarwilikkudeks pidas ära määrata. Algatuswõime astub jõusse ainult üksikasjade kohta, millest ülem waitis, ja weel siiski peab neid kofkudlasse wiima tema kawatjused ja mõtlemiswiisiga.

6) Antud käiud. — Käiud peamodus on selgus. Sõjas on palju kardetawam waenlane olemas kui distsipliini puudus: see on arusaamatuus, mis palju sagedamini kui distsipliini puudus käiude täpisealset täitmist takistab.

Nooremal ülemal on wäga sagedasti wõimalik käiud lähemalt ära seletada, mis ta oma soldatitele annab: nii hakkab nende mõistus kaasa töötama ja nad täidawad parema meelega käiud, mille otstarbekohajusest nad aru saanud.

Alga tema wäeoja peab ka hästi meeles pidama, et ta niisugust teguwiisi ainult teenistuse huwides tarwitab. Ta peab ka hästi õpetatud olema kindlat ja ilma mingisuguse seletuseeta antud käiud täpisealset, wiibimata ja nurjemata täitma. See on nimelt distsipliini alus, ja seda ei tohi liiga sagedasti tarwitada, olgu ainult kirjutamise mõttes.

Sagedasti täidetakse alamohwitseride käiud puudulikult, sest et nad hulga ees ülesande annawad, mida ainult mõned nende seast forda saatma peawad. Jgaüks loodab oma naabri peale. Käiutaja peab alati töd jagamise ja wastutuse üksikute wahel ärajaotamise peale mõtlema; tuleb harwa ette, et keegi, kes isiklikult selge ja kindla käiud saab, ennast tema täitmisest kõrwale hoiaks, kuna aga iga kahemõttelikult ära kajutataffe. Enne käiud formuleerimist jõutagu kindlusele, kas ta täielijelt täidetakse on ja kas ta täitmisest kõrwale hoidmise wõimalust ei siisaldad; wõeldagu wõimalikult selgesti, mis tahetakse, ja mitte rohkem; ärgu nõutagu liiga, et ainult küllalt jaada: niisugune teguwiis on kauplemine. „Peab kätte saama, mis kästakse: raske on ainult mõistlikkude ja otstarbekohajuse mõõtu pidada.“

Kui käiud niisuguse täpisealusega, tasakaaluga ja mõistusega antud, siis järgnegu tema mittetäitmisele otjekohe wali karistatus.

On täiesti lubamata, et ohwitser eht alamohwitser, raskemat ülesastumist oma silmaga nähes, selle juures ükskõikiselt ennast ülewal peab, ettekaändel, et süüdlane otjekohe tema alla ei kuulu. See tuleb sagedasti ette, kas ükskõikisusest eht ka kartusest süüdlase soldati ülema ebafohast pahameelt wälja kutjuda. Alamohwitser on wanem kõikidele sõjawäe soldatitele, kes temast alamal auastmel. Ta tundku oma autoriteeti ja ärgu jaagu oma waitimise läbi selle inimehe taas süüdlaseks, kes tema juuresolekul ennast forratult ülewal peab. Ta astugu tahtiga ja kindlusega wahel ja nõudku igal kohal, kus ta wiibib, määruste ja forralduste tähele-

panemist. Igasugune lohatus garnisonis ja kaitsetraa-
wides sünnib selle põhimõtte tähelepanemata jätmisest.

Roodus olgu alamohvitserid oma jagude ehk rüh-
made toets ja argu iialgi end lahti delgu nduandmisest
soldatite, kui ta seda palub, ja tema poolt etteantud
rasuste lahendamisest. Sunnepäraline abindu selleks,
et roodu sifemises elus wähe laitmise põhjust leida, on
põhimõtte ülesseadmine, et riwimeest ei tule iialgi
süüdlaselt lugeda, kui alamohvitser enne seda tema
teguwiisi heaks oli kiitnud; aga ta oleks süüdlane, kui
ta ka kõige wäheha tahtluse juures selle kohta, mis teha
tuleks, mitte tema poole ei pöörnud. Alamohvitser omalt
poolt wõib kõlbliit digust käitlemisest kaotada, kui ta
tahab ennast kõrwale hoida wastutusest, mis ta kindla
wastuse andmisega oma peale wõtaks.

Nii argu unustagu noored ohwitserid ja alamohwit-
serid iialgi, et nende käes oja autoriteedi põhimõtteid
on, ja ta neile selleks on usaldatud, et nad teda iialgi
nõrtebda ei lajeks.

7) Ohwitserid e w a h e f o r d. — Ühe roodu
ohwitserid sõwad harilikult ühel laual; sõmaajad on
puhuse silmapilgud, kus nad oma keskele jääwad. Kui
sõbralit familiaarjus seal ka walitseks, argu unustagu
iialgi ära aupakkimisi kogemuse, wanaduse ja aukraadi ees.

Geitmandi poolt kapteni iifiku wastu ülesnäidatud au-
pakkimisi tema walmisolek ja täpipealsus wiimase kõige-
wähemate roodude täitmises saawad ruttu meeskonna
poolt tähele pandud ja õpetawad neile sõnatuulmisi ja
sõjalist waimu kõige parema õpetuswiisi järele, nimelt
eestjuu läbi.

Rõukogude Wenemaa.

Wene nõukogude wabariigi sõjawäe jaoks ilmus
ametlikuna raamatuna juba teises wäljaandes täide-
jaatwa komitee sõjawäe osakonna toimetusel: „Основы
управления ротой в наступательном бою,
mis kokkuseatud W. Nikulishshewi poolt, kes jalawäe
tegemisest kirjutas juba 1913 a. „Военный сбор-
ник“ u“ weergudel.

Selle raamatu allpool toodud peatükk: „Система
обучения роты“ tutvustab meid ametliku waatega
sõjawäe wäljaõpetuse ja selle teostamise peale.

Mainitud peatükk esitab järgmist:

Praegusel ajal, mil meil ülesanne ees seisab wana
armee waremotel ülesehitada uue armee wõimsa hoone,
wäga raskeis olukorra tingimistes, tuleb enam kui
iialgi järellaaluda, kuidas ja mis peale hakata, mis-
sugust süsteemi pidada, mis tähtsaks ja wähem täht-
saks arwata ja, wiimaks, misugust õpetamise kawa
käsitada.

Nende küsimuste lahendamisel, nii kui igal ehitä-
misel, tarwis esmalt uue hoone aluse eest hoolitseta,
kus juures wastawalt ehituse juurusele peab ka alus-
müür olema isäärans wastupidaw ja joliid. Mis
tuleb uue formeeritawa armee aluse all mõista? Selge,
et see on kaader, tugew kaader, osaw, mehine ja wai-
mustud oma eelseiswa ülesande ideede tähtsusest.
„Oleks aga päid — jabasid wõib juurde teha alati,
kui seda soowitakse,“ ütleb sel puhul kuuluis sõja-
asjanduse tundja Moriz Sakseni. Ja nõnda, efi-
meiselt ettevalmistuse ülesandeks on sõjawäe juhtivate
iifitute haridus, kellest kaadrid moodustud, nende ette-
walmistus ja kaswatus. Mitte puundatades kaadrite
haridust ja kõrgemate juhtivate iifitute ettevalmistust,
mis, kahjuks, möödaläinud sõjas mitmest külest oma
kutse kõrgusel ei seisnud, näitame ainult enam tähtsa-
mate ja tarwiliste kaadrite, roodu ülema ja temast
alamalseiswate sõjawäe juhtide ettevalmistuse peale, selle
õlgadel praegusel ajal peaasjalikult kogu wõidu ras-
kus lajub.

Endised ohwitserid, meeletuletades seda kangeltsi
mitte täielikku taktilist ja sõjalist ettevalmistust, millega

nad ilmasõja areenale astusid, peawad wiibimata enese-
harimise kallale asuma, kuna wanemad juhid, oma
kohust ja wastutust meelepidades, on kohustud neile
selles suhtes mitte üksnes wastutulema, waid omalt
poolt ka tarwilikke abindusi käsile wõtma alama juhtiva
personaali sõjalise ettevalmistuse wõimata töstmiseks.
See on kõige tarwilikum asi. Hästi ettevalmistud
juhtiw personaal loob ka hästi ettevalmistud roodu,
kuna halb — kaugeemale määrustiku shabloonilistest õpe-
tustest, teatawa „numbri“ läbitegemisest muidugi ei
lähe; tema õpetööde süsteem mitmetunnilise lastewalmis-
wõtmise, püüsi-wõtete, pöörete ja kaarkäitide kui
ka kõige igawama „suusõnalise õpetuse“ ringist wälja
ei lähe.

Juhtiva personaali ettevalmistus peab tahte ees-
märki silmas pidama, ja nimelt: kaswatuslist ja puht-
tehnilist.

Õpimesse kuulwad: 1) kaswatawast wastutawat ja
iseiseiswast juhti, ja mitte wõõraste waadete, arwamiste ja
juhatusete kuwa täidesaatjat, ja 2) ettevalmistada tege-
wat, energilist ja wahwat iifit, kellel oma au tallis,
ja kes intrigeerimisest, karjerismitist ja oma iifitistest
ning kitsarinnalistest materjaalseist huwidest kangel sei-
jab. Selle ettevalmistuse külje peale wanas sõjawäes
ei ole pööratud peaaegu mingisugust tähelepanu: selle-
aegne režiim aitas ise kaasa sõjamehele mõnikord
koguni kõigepahemaid omadusi külgepoofida. Praegusel
ajal ei tohi sellel enam ajel olla. Kaswatusse abindu-
deks peawad olema: kogu käesolewa teenistuse kord,
attesteerimine, wanemate juhtide eestjuu ja mitte soo-
witawa elemendi armuta wäljasaatmine.

Teise kuulwad: roodu ülema ja teiste alamate-
juhtide taktiline ettevalmistus, õige waate ülesseadmine
sõjaasjanduse peale ja tema tehnilise külje teadmine ja
peale selle weel — sõjawäelise spordi asjandus. Meil
on harilikult wiisiks wõetud mõelda, et noorem juhtiw
personaal juba küllalt „õpetud“, et ta ilma jellestagi
tema peal lasuwate kohustega kuhjatud on, mille tõttu
temal üle ameti aja õppimiseks aega ei jää.

See ei ole siiski õige. Kui ka meie noorem juhtiw
personaal — peaasjalikult roodu ülema — koormatud
on, siis ainult seepärast, et ta mitte ainult oma asja
alal ei tööta, waid teiste iifitute kohuste piirkonda tun-
gib, nende iseiseiswust kitsendades, ja sel wiisil kõikide
kaadrid jega ajab; kuna, teiselt poolt, kõrgem sõjawäe
ülemus tema peale ülejõnkäitwaid ülesandeid paneb,
tähelepanemata jättes asja erisõjalist külge.

Kohuste piiritlemine igaühe eriala järele peab ära-
wõtma temalt praeguse ülearuse koorma suure oja.
Kõrgema sõjawäe ülemuse energiliselt püütaw waade
sõjaasjanduse, kui sõjawäelasele kõigetähtsama teadmise
peale, ja täpipealselt ja selgelt tema poolt formuleeritud
nõudmisel annawad ka tarwiliku aja noorte juhtide
sõjawäeliseks ettevalmistuseks, neid selle juures tarwi-
likult puhusest mitte ilma jättes.

Noorema juhtiva personaali sõjalise ettevalmistuse
tõstmiseks peab wäljatõõtama teatud õppuse kawa, mi-
nagu seda kõikide roodu sõdurite jaoks tuleb teha.
Õpetajate puudusel peab selles kawas ettenähtama:

- 1) paremate olemasolewate roodu taktilise etteval-
mistuse käsiraamatute iiflikku õppimise;
- 2) sama ettevalmistusi puudutawate sõjaliste teada-
annete uurimise;
- 3) iiflikult wäljatõötatud ettekandeid samade sõja-
liste küsimuste kohta ja mõttewahetusi nende üle;
- 4) taktiliste ülesannete lahendamise eriti näidatud
juhtumise peale ja nende edaspidise arutamise kogu
polgu juhatusse koosseisuga;
- 5) taktilist mängu;
- 6) sõja silmamõõduliste üleswõtete, krofiide walmista-
mise ja kaartiide äräppimise; 7) arwustuslisi arutu-
si sõjaajalooliste episoobide kohta, mis puutuwad

osafid, mitte suuremaid kui polt, kus juures kursuse läbivõtmise ajal peab alaliselt ülesseatama see waade, et „taktika“ pole mitte wäljamäärustitu kuiw jälendamine, waid et tema olemuseks on sõjajõudude osaw kohastamine oluterrale ja endale kõigeaustikuma wõidule wiiva sejuforra loomine selles, et tema aluseks pole mitte meelepidamine, waid ainult mõistusline ettefujutus ja isiklise hingeomadused.

Roorema juhtiva personaali sõjatehnoloogiliseks ettevalmistamiseks on tarwilik eriti tema jaoks jistteada wehlemise ja wõimlemise saalid, lastekabinetid, ja sõjawäe lugemisetoad.

Roobuülemate ettevalmistuse järelewaatus lasub bataljoni ülema peal; roodu ülema omaford wastutawad rühma ülemate sõjalise ettevalmistuse eest ja need — jao ülemate ja lüliwanemate eest.

Riwiimeeste sõjaliseks ettevalmistamiseks peab wiimaseid kahte liiki jagama:

- 1) kes algettevalmistuse läbiläinud, ja
- 2) kes seda mitte täielikult pole läbiläinud, mitte küllalt omandanud seda ja täiesti õpetamata.

Kõik, mis nõutakse riwiõdurilt, peab olema üldises õpeprogrammis täielikult ja selgelt näidatud, kus juures põhjapanewad algteadmised peawad olema terawalt piiritletud enam keerulisemast ja taktilist iseloomu teadmistest. Esimesse peawad kuuluma kõik need, mida õdurilt, kui oma eri-ala käsitöölisel nõutakse, s. o. tutvus sõjaasjanduse põhimõistega (organisatsioon, distsipliin, sõjamehe ülesanne, sõjamõiste j. m.) ja kõikide tema tehniliste iseäraldustega, nagu näituseks: oskus õieti lastewalmis wõtta, püsti hoida, sihtida, sõrmi ja teisi kohaosafid tarwitada, pöörduda, täagiga raiuda j. m., üleüldse kõite seda, mis täpipealsusse, üfiktasja-

lisse täitmisje puutub, kuid mis meistriks ei tee*); teise liiki, selle wastu, aga need, mis teda selleks teewad, muutes teenistusse wõetud isiku tõsiseks sõduriks, ja nimelt: lasturi, täagivõitleja, mitmesugustes olutordades ja tingimistes ahelriwi üfiktavõitleja, piiluuri, tunnimehe, waatleja, luuraja, kuulipilduri, sõdepidaja, kästupe edasiandja, lõpuks, nobeda, wäljatandwa, julge ja osawa, — selle juures hästi dissiplineeritud — sõduri ettevalmistamine.

Igale õpetajale peab sõjalise ettevalmistuse asjas täieliku iseseiswuse andma, igale kõrgemale juhile — ainult järelewaataja ja kontroleerija oja. Peab fõrd jäädawalt enesest äraheitma seniajani walitsema umbujalduse alluwate suhtes, mis neid manifeemideks muutis, millel sõjalist initsiatiivi ei olnud, mis neid inertseteks, wastutufeta inimesteks tegi.

Wäheõppimud sõdurisi, kellel ettevalmistuse ajajärg omandamata, tuleb wõimalikult töö alguseks kõigi roodude wahel ühetasoliselt ära jaotada ja nende ettevalmistust üfiktute, wilunud õpetajate kätte anda, keda igas roodus üks; neile, nende waliku järele, niipalju abilisi riwiimeestest-õduritest määrata, et iga ühe peale neist mitte enam kui wiis õpilast tuleks.

Selle ettevalmistuse iseäraldust silmas pidades, wõib olla lubatud ka mõnesugune õpetamise iseseiswuse kitsendus õpetajate poolt ja otsekohene õppuse käigu üle järelewalwamine roodu ülema poolt.

Algõpetuse kursuse läbiläinute ettevalmistust peetakse kuuluwuse järele: selles, mis ahelriwi wõi riwitegenusesse puutub — jao ülemate juhatusel; luuret — roodu nimekirjas olevate luurajatega; kuulipilduja asjandust — kuulipilduritega, lasteasjandust ja wõimlemist — roodu paremate lasturitega ja wõimlejatega ühes rühma juhitudega, kelle kohuseks peawad olema ka kõik muud sõduri õpetamise osad. (Järgneb).

Wastus.

Sw. am. Ed. Nurm. Demobiliseeritawale sõjawaelastele makstakse toiduraha endiselt 18 mk. päewas. Sõmini pt. nr. 2119, 20 a. ja Warust. Wal. ülema telegramm nr. 6219 10 sept. 1920 a.

*) Kõik eelpoolnimetud kõik nekrutite õppuse piirkonda.

Wastutaw toimetaja: Kindralstaabi polkownik Reel.
Wäljaandja: Sõjawäe Õpetuskomitee.

„Sõduri“

Toimetus ja talitus asub nüüd

Tallinnas, Wäike Batarei tan. nr. 10.

Telefon Nr. 158

(Sõjawäe keskjamast).

RAAMATUPIDAMIST

JA KAUBANDUSLIST REHKENDAMIST PÕHJALIKULT ÄRA
:: ÖPPIDA ON KÕIGE KERGEM JA KINDLAM KIRJATEEL ::

Praegu wõtawad minu õpetusest kirjateel üle 200 isiku osa ja paljud nendest on mulle õpetuse eest tänu- ja kiidukirje saatnud. — Uute õpilaste wastuwõtmine igal ajal. Õpekawa ja tingimised saawad 5 mk. eest
:: :: :: :: :: :: :: :: wäljasaadetud. :: :: :: :: :: :: ::

Adr: GEORG GRAF'I KAUB. KURSUSED Tallinn. Postk. nr. 50 ehk Georg Graf'ile—Walk.